

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544 และฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549 (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544 : 30 - 31) ได้ระบุถึงการระดมสรรพกำลังเพื่อจัดการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) ดังนั้น การพัฒนาคนจึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันดำเนินการ และกระทำอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี หรือเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นช่วงอายุที่มีอัตราของการพัฒนาการทางสมองสูง ถ้าเด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ดีและถูกต้องตามหลักจิตวิทยาและหลักวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เด็กจะพัฒนาได้อย่างเต็มตามศักยภาพ เป็นรากฐานที่ดีเจริญเติบโตเป็นเยาวชนและพลเมืองที่ดี เจริญฉลาด คิดเป็น ทำเป็น และมีความสุขมากกว่าปลูกฝังในช่วงอื่นๆ (กุศล สุนทรธาดา และ จิตตินันท์ เตชะคุปต์. 2544 : 7) และจากการศึกษาทฤษฎีองค์ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก รวมทั้งงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย สรุปได้ว่าช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการพัฒนาสมอง คือ ในช่วง 5 ปีแรกของชีวิตเด็กที่ไม่ได้รับการเลี้ยงดู และพัฒนาอย่างถูกต้องในช่วงเวลานี้ เมื่อพ้นวัยนี้แล้วโอกาสทองเช่นนี้ก็จะไม่หวนกลับมาอีก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 1)

นโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (0 - 5 ปี) พ.ศ. 2545 - 2549 ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษา และพัฒนาเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 0 - 5 ปี จัดเพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและมีคุณภาพ โดยให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดบริการให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและผู้รับบริการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 1) จากนโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยดังกล่าวทำให้โรงเรียนในระดับปฐมวัยจำต้องพิจารณาปรับเปลี่ยนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการจัดกิจกรรมโดยเฉพาะโรงเรียนอนุบาลเอกชนที่มักสอนแบบกวดวิชา เร่ง เรียน เขียน อ่าน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนสามารถสอบเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ (รุ่ง แก้วแดง. 2531 : 121) ทั้งนี้ผู้ปกครองส่วนมากยังมี

ความเชื่อว่าเมื่อลูกมาโรงเรียนอนุบาลก็ต้องอ่านออก เขียนได้ และไม่พอใจถ้าโรงเรียนไม่มีการสอนเขียน สอนอ่าน และไม่มีการบ้านให้เด็ก (สุภาวดี หาญเมธี. 2529 : 118) ซึ่งการเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าว ทำให้นักเรียนถูกล้อมกรอบไปด้วยห้องเรียนสี่เหลี่ยม รู้แต่หนังสือ ขาดทักษะกระบวนการในด้านการคิด วิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้น การพัฒนาคนจึงไม่เอื้อให้มีคุณสมบัติ มองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง มุ่งทำงาน ซาญชีวิท (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการศึกษา. 2543 : 2) และจากการสำรวจความคิดเห็นจากผู้เข้าชมงานมหกรรมการศึกษา ปี 2000 ณ เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ ร้อยละ 76.70 เห็นว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยไม่ควรเน้นการสอน การอ่าน การเขียน และร้อยละ 67.90 เห็นว่า การคัดเลือกเด็กเข้าเรียนต่อในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไม่ควรเน้นการสอบ แต่ควรเลือกเด็กเข้าโรงเรียนใกล้บ้าน ซึ่งปัญหาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังกล่าว ทำให้การจัดการเรียนรู้อันในโรงเรียนอนุบาลเอกชนมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดกิจกรรม จากการแข่งขัน แข่งขัน มาเป็นการจัดการเรียนรู้อันที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย (คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา. 2540 : 7) ดังที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำตามเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ที่ผู้สอนและเด็กมีส่วนร่วมที่จะริเริ่มทั้ง 2 ฝ่าย โดยผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุน ชี้แนะ และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้สอนจะต้องยอมรับเห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบก่อน เพื่อจะได้วางแผนสร้างสภาพแวดล้อมและจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้สอนต้องรู้จักการพัฒนาตนเอง ปรับปรุงการใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 6)

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย (อายุ 3 - 5) จะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการ และการดำเนินการของโรงเรียนที่นำหลักสูตรไปปฏิบัติการจัด การ ศึกษาในระดับนี้จะเป็นการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สาระการเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม (กรมวิชาการ. 2546 : 30) การจัดการศึกษาตามหลักของ มอนเตสซอรี (Montessori) กล่าวว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่เด็กเล็กจับต้อง จะเป็นประสบการณ์ที่สำคัญสำหรับเด็ก ฉะนั้น เราควรกระตุ้นเด็กด้วยการให้ได้สัมผัสของหลายอย่าง ทั้งที่มีผิวหยาบ ของแหลม ของหนัก และของเบา การที่เด็กไม่ยอมอยู่นิ่งเฉยสนใจสิ่งต่างๆ รอบข้างเหล่านี้เป็นการแสดงความอยากรู้อยากเห็นและความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก (ธีระ สุมิตร และ พรอนงค์ นิยมคำ (แปล) : 46)

ปัจจุบันโรงเรียนเอกชนในฐานะองค์กรทางการศึกษา มีหน้าที่ต้องให้การศึกษาที่ดีที่สุด คุณภาพและมีมาตรฐานแก่ประชาชนผู้แสวงหาการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาคุณภาพชีวิต และพัฒนาอาชีพ โรงเรียนจะต้องสร้างความมั่นใจเชื่อถือ ศรัทธาแก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และประเทศชาติ การศึกษาเอกชนจึงมีบทบาทสำคัญที่ได้สร้างสรรค์ และพัฒนาประชากร ส่วนหนึ่งของประเทศให้มีความรู้ความสามารถ ในจังหวัดสกลนคร มีโรงเรียนเอกชนทั้งหมด จำนวน 23 โรงเรียน ในจำนวนนี้จัดการศึกษาระดับอนุบาลอย่างเดียว มี 17 โรงเรียน อนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 มี 4 โรงเรียน อนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 มี 1 โรงเรียน อนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 มี 1 โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2544 : 319 - 20) ผู้ปกครองส่วนใหญ่ มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มักจะส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน ซึ่งจากงานวิจัยของ สุทธิพันธ์ ผ่องอักษร (2540 : 54) กล่าวว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่คาดหวังว่าโรงเรียนเอกชนจัดการศึกษาให้นักเรียน มีความรู้ความสามารถทางการอ่าน การเขียน และการคำนวณ โดยเน้นวิชาคณิตศาสตร์ ภาษา อังกฤษ และส่งเสริมวิชาคอมพิวเตอร์ สำหรับโรงเรียนคาทอลิกนั้นมักเป็นที่เข้าใจกันว่าเป็นโรงเรียน ที่มุ่งเน้นพัฒนาการทางปัญญาเป็นหลัก แม้การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยผู้ปกครองมักคิดว่าเป็นการเตรียมเด็กให้สามารถอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น (3 R s) เพื่อเตรียมสำหรับเรียน ในชั้นประถมศึกษาต่อไป

โรงเรียนเซนต์โยเซฟ ท่าแร่ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลท่าแร่ จังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นชุมชนคาทอลิก มีสภาพเศรษฐกิจปานกลาง มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น หออาหาร โบสถ์ ป่าศักดิ์สิทธิ์ ที่พักชมภูมิทัศน์ อุทยานหนองหาร บ้านเรือนสมัยโบราณ เป็นต้น ชาวท่าแร่ส่วนใหญ่ จะประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวน ทำประมง รับราชการและค้าขาย สถาบันครอบครัวของ ชาวท่าแร่จัดเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย ส่วนใหญ่จะพักอาศัยอยู่ใน บ้านหลังเดียวกัน หรือในที่ดินแปลงเดียวกัน ซึ่งทำให้ครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความสามัคคีรักใคร่กันเป็นอย่างดี ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา โรงเรียนเซนต์โยเซฟ ท่าแร่ เริ่มจัดทำโครงการส่งเสริมครูทุกคนเขียนแผนการจัดประสบการณ์ ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีการบูรณาการเรียนรู้อาจารย์ทุกคนมีแผนการจัดประสบการณ์ที่นำไปจัด กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการ ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น วันพ่อ วันแม่ วันคริสต์มาส และวันสำคัญอื่นๆ เชิญผู้ปกครองที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ เช่น หมอ พยาบาล ครู นักดนตรี ตลอดจน เกษตรกรมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน จัดให้มีการนิเทศการจัดกิจกรรม และวัดประเมินผล ซึ่งจัดเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ต่างไปจากการสอนเดิม

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนเซนต์โยเซฟ ท่าแร่ จึงเห็นความจำเป็นในการศึกษา ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้เป็นที่ยอมรับของ ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมต่อไป อีกทั้งเพื่อนำผลการวิจัยเผยแพร่ให้กับโรงเรียนเอกชนใน ภูมิภาคอื่นๆ ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับภูมิภาคนั้นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามตัวแปร เพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา อาชีพ และระดับชั้นของนักเรียนที่อยู่ในปกครอง

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษาความพึงพอใจ ของผู้ปกครองนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

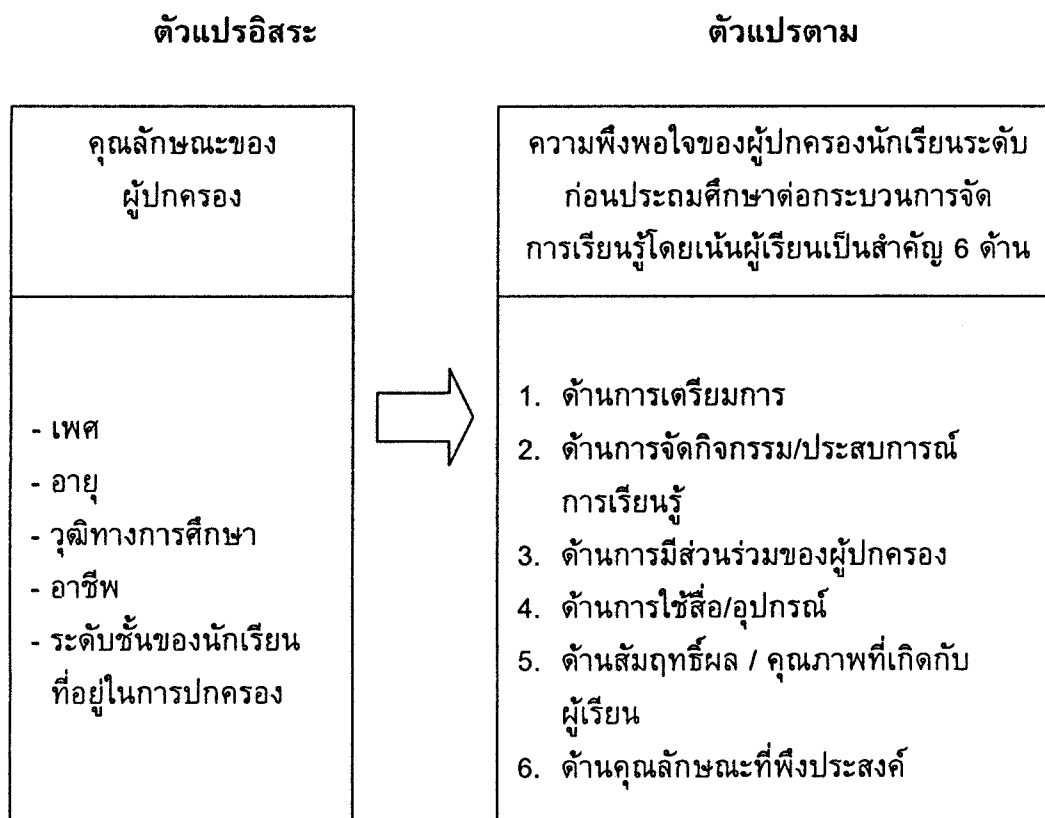
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึง 3 ของโรงเรียนเซนต์โยเซฟ ท่าแร่ จังหวัดสกลนคร ปีการศึกษา 2547 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 219 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ คือ สถานภาพของปกครองประกอบด้วย
 - 1.1 เพศ
 - 1.2 อายุ
 - 1.3 วุฒิทางการศึกษา
 - 1.4 อาชีพ
 - 1.5 ระดับชั้นของนักเรียนที่อยู่ในปกครอง
2. ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความพึงพอใจ หมายถึง ท่าที ความรู้สึก หรือทัศนคติในทางที่ดีของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ ใกล้ชิดนักเรียน อาจเป็นบิดามารดา ญาติหรือผู้อุปการะนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึง 3 ของโรงเรียนเซนต์โยเซฟ ท่าแร่ จังหวัดสกลนคร
3. นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึง 3 ในปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนเซนต์โยเซฟ ท่าแร่ จังหวัดสกลนคร
4. การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของเด็กในเรื่องที่เด็กสนใจศึกษาเรียนรู้ โดยใช้การสอนแบบโครงการ (Project Approach) ประกอบด้วย

- 4.1 ด้านการเตรียมการ
- 4.2 ด้านการจัดกิจกรรม/ประสบการณ์การเรียนรู้
- 4.3 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
- 4.4 ด้านการใช้สื่อ/อุปกรณ์
- 4.5 ด้านสัมฤทธิ์ผล/คุณภาพที่เกิดกับนักเรียน
- 4.6 ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์

5. โรงเรียนเซนต์โยเซฟ ท่าแร่ จังหวัดสกลนคร หมายถึง โรงเรียนคาทอลิก สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน บริหารงานโดยคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ทำการสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการศึกษา ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาต่อการบริหารจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : กรณีศึกษาโรงเรียนเซนต์โยเซฟ ท่าแร่ จังหวัดสกลนคร โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ทฤษฎีความพึงพอใจ
2. ปรัชญาและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 2.1 ปรัชญาและแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็ก
 - 2.2 แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการเด็กปฐมวัย
3. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 3.1 ความหมายของการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 3.2 หลักการจัดการศึกษาที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
 - 3.3 รูปแบบและวิธีสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
 - 3.4 แนวการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. การเรียนรู้แบบโครงการของนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา
5. การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนเซนต์โยเซฟ ท่าแร่ จังหวัดสกลนคร
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีความพึงพอใจ

ความพึงพอใจตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า "Satisfaction" ได้มีนักวิชาการและนักบริหารให้ความหมายโดยทั่วไป ดังนี้

สุรชัย ชินโย (2540 : 7) กล่าวถึง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานว่า เป็นสภาวะของอารมณ์ในทางบวก หรือเป็นความพอใจอันเป็นผลมาจากการประเมินประสบการณ์ในงานของคนๆ หนึ่ง และงานนั้นทำให้บุคคลได้รับการสนองความต้องการทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ

กาญจน์ เรืองมนตรี (2543 : 1) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า หมายถึง ความรู้สึก เช่น ความรู้สึกรัก ความรู้สึกชอบ ภูมิใจ สุขใจเต็มที่ ยินดี ประทับใจ เห็นด้วย อันจะมีผลให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน มีการเสียสละ อุทิศร่างกาย แรงใจและสติปัญญาให้แก่งานอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบ เห็นด้วย ประทับใจ ภูมิใจ ยินดีในสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง ความพึงพอใจก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ความเข้าใจอันดีต่อกัน ความสามัคคีในหมู่คณะ และเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

จากการศึกษาทฤษฎีความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจของแต่ละท่าน ดังนี้

1. แนวคิดของเฮิร์ชเบอร์ก (จิโรจน์ สารัตนะ. 2545 : 96 - 98) ทฤษฎีองค์ประกอบ (The Motivation Hygiene Theory) ของเฮิร์ชเบอร์ก มีความสำคัญไม่น้อย โดยที่เฮิร์ชเบอร์ก มอสเนอร์ และไนเดอร์แมน ได้ศึกษาวิจัยที่เมืองพิทส์เบิร์ก รัฐเพนซิลวาเนีย สหรัฐอเมริกา เพื่อพิสูจน์ความเชื่อที่ว่ามนุษย์มีความปรารถนา 2 ประการ ประการหนึ่ง คือ ความปรารถนาที่จะจัดความทุกข์ของร่างกายทั้งหลายให้หมดไป เช่น ความหิวความเดือดร้อนทางสุขภาพและความทารุณของดินฟ้าอากาศ ประการที่สอง คือ ความปรารถนาความสุขทางใจ เช่น ความภาคภูมิใจในความสำเร็จของงาน การยอมรับนับถือของคนทั่วไป โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วย วิศวกร และนักบัญชีของบริษัทแห่งหนึ่งที่เมืองพิทส์เบิร์ก จำนวน 200 คน วิจัยดำเนินการใช้การสัมภาษณ์ เพื่อจะหาคำตอบว่า สถานการณ์เช่นไรที่ทำให้วิศวกรและนักบัญชีมีความพึงพอใจในการทำงานมากขึ้นหรือน้อยลง และถามความเห็นของประชากรเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ทำให้เขามีความรู้สึกที่ดี และไม่ดีต่องานของเขา และผู้สัมภาษณ์ยังให้วิศวกรและนักบัญชีตอบว่าความรู้สึกพึงพอใจและไม่พึงพอใจในงานนั้น มีผลถึงการปฏิบัติงานและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความเป็นอยู่ของตนหรือไม่ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน และองค์ประกอบที่ช่วยให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานนั้นมีลักษณะสัมพันธ์กับเรื่องของงานโดย ตรงเรียกว่าปัจจัยจูงใจ ซึ่งประกอบด้วยความสำเร็จของงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงานที่ทำ ความรับผิดชอบในงาน และความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน ขณะเดียวกัน องค์ประกอบที่มักนำมาซึ่งความไม่พึงพอใจในงานจำเป็นต้องปกป้องหรือคำจูนไม่ให้เกิดความท้อถอยไม่อยากทำงาน เรียกว่าปัจจัยคำจูน ได้แก่ เงินเดือน โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ฐานะของอาชีพ การปกครองบังคับบัญชา นโยบาย และการบริหารงานสภาพการทำงานความเป็นอยู่ส่วนตัวและความมั่นคงในการทำงาน

2. แนวความคิดของคูเปอร์

คูเปอร์ (Cooper. 1958 : 185) ถือว่าความต้องการในการทำงานเป็นสิ่งจูงใจให้มนุษย์เกิดความพึงพอใจในงาน สิ่งจูงใจนั้นเกิดจากภายในหรือภายนอกตัวบุคคลก็ได้ ดังนั้น ในการปฏิบัติงานผู้ปฏิบัติงานย่อมต้องการสิ่งจูงใจต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของตนความต้องการเหล่านั้น ได้แก่

- (1) การได้ทำงานที่เขาสนใจ
- (2) การมีอุปกรณ์ดีสำหรับการทำงาน
- (3) การมีค่าจ้างเงินเดือนที่ยุติธรรม
- (4) การมีโอกาสดำเนินงานในหน้าที่การงาน
- (5) สภาพการทำงานที่ดีรวมทั้งชั่วโมงการทำงานและสถานที่ที่เหมาะสม
- (6) ความสะดวกในการไปกลับรวมทั้งสวัสดิการอื่น ๆ
- (7) การทำงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาที่เข้าใจ ในการควบคุมการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นคนที่เขายกย่องนับถือ

3. แนวความคิดของบาร์นาร์ด

บาร์นาร์ด (Barnard. 1968 : 142) กล่าวว่า สิ่งจูงใจเป็นเครื่องกระตุ้นให้คนเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน สิ่งจูงใจของผู้ปฏิบัติงานที่หน่วยงาน ได้แก่

- (1) สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ ได้แก่ เงินและสิ่งของ
 - (2) โอกาสของบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุ ได้แก่ โอกาสที่บุคคลจะได้รับแตกต่างไปจากบุคคลอื่น เช่น การได้รับเกียรติ การได้รับอำนาจพิเศษส่วนตัว โอกาสที่จะได้รับตำแหน่งที่มีอำนาจมากกว่าเดิม
 - (3) สภาพแวดล้อมที่พึงปรารถนา ได้แก่ สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่ทำงาน เครื่องมือเครื่องใช้ในสำนักงาน และวัตถุสิ่งของต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล โดยให้อยู่ในสภาพที่พอใจของทุกคน
 - (4) ความตั้งใจทางสังคม ได้แก่ การคบหาสมาคมกันเองในหมู่บุคลากรของทุกหน่วยงาน
 - (5) การปรับปรุงสภาพการทำงาน เป็นการปรับปรุงสภาพการทำงานให้ตรงกับวิธีการที่บุคลากรเคยทำเป็นนิสัยและตรงกับเจตคติของบุคลากร
 - (6) การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงานได้อย่างกว้างขวางจะช่วยให้บุคลากรรู้สึกว่าเป็นคนสำคัญของหน่วยงานโดยเฉพาะหน่วยงานขนาดใหญ่
- สภาพการอยู่ร่วมกันของบุคลากร ถ้าหน่วยงานใดที่บุคลากรสนิทสนมกลมเกลียวหน่วยงานนั้น จะให้ผลในด้านประสิทธิภาพของบุคลากร เพราะทุกคนจะให้ความร่วมมืออย่างดีในการทำงาน

ทฤษฎีลำดับขั้นความสำคัญของมาสโลว์ (Maslow Hierarchy Needs)

มาสโลว์ (Maslow. 1970 : 69 - 80) ได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ ดังนี้

(1) ลักษณะความต้องการของมนุษย์ ได้แก่

1) ความต้องการของมนุษย์เป็นไปตามลำดับขั้นความสำคัญ โดยเริ่มจากระดับความต้องการขั้นต่ำ ไปสู่ความต้องการขั้นสูง

2) มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอ เมื่อมีความต้องการอย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว ก็จะมีความต้องการสิ่งใหม่เข้ามาแทนที่

3) เมื่อความต้องการในระดับหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่พอใจให้เกิดพฤติกรรมต่อสิ่งนั้น แต่จะมีความต้องการในระดับสูงเข้ามาแทนและเป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมในสิ่งนั้น

4) ความต้องการที่เกิดขึ้น อาศัยซึ่งกันและกัน และมีลักษณะควบคู่กัน คือ เมื่อความต้องการอย่างหนึ่งยังไม่หมดสิ้นไปก็จะมีความต้องการอีกอย่างหนึ่งขึ้นมา

(2) ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (Hierarchy of Needs) มี 5 ระดับ ได้แก่

1) ความต้องการทางด้านกายภาพ (Physiological Needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อการอยู่รอด เช่น ความต้องการในเรื่องของอาหาร ที่อยู่อาศัย และความต้องการทางเพศ ความต้องการทางด้านร่างกายจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนก็ต่อเมื่อความต้องการทั้งหมดของคนยังไม่ได้รับการตอบสนองเลย

2) ความต้องการทางด้านความปลอดภัย (Safety Needs) เป็นเรื่องเกี่ยวกับการป้องกัน เพื่อเกิดความปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับร่างกาย ความเจ็บป่วย และความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ รวมถึงการรับประกันต่อความมั่นคงในหน้าที่การงานและการส่งเสริมเพื่อให้เกิดความมั่นคง

3) ความต้องการด้านสังคม (Social Needs) เป็นความต้องการที่เกี่ยวข้องการอยู่ร่วมกันและการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น โดยมีความรู้สึกว่าคุณเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคมอยู่เสมอ เมื่อความต้องการทางด้านกายภาพและความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการทางด้านสังคมก็จะเริ่มเป็นสิ่งที่สำคัญต่อพฤติกรรมของคน ทั้งนี้เพราะคนมีนิสัยชอบอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม

4) ความต้องการที่จะได้รับการยกย่อง (Esteem Needs) เป็นความต้องการระดับสูง ที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตนเองในเรื่องของ ความรู้ ความสามารถ ความต้องการที่จะให้ผู้อื่นยกย่องสรรเสริญเมื่อทำงานสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้สำเร็จและความพึงพอใจในการมีฐานะเด่นทางสังคม

5) ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self Actualization Needs) เป็นความต้องการที่พิจารณาถึงสมรรถภาพที่เป็นไปได้ของตนที่จะบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ เมื่อบุคคลมีการพิจารณาถึงบทบาทของเขาในชีวิตว่าจะเป็นอย่างไร บุคคลนั้นจะผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นไปในทางที่ดีที่สุดตามที่คาดหมายไว้ อย่างไรก็ตามย่อมขึ้นอยู่กับขีดความสามารถของเขาเองด้วย

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541 : 45, 48, 49, 139) ความพึงพอใจของลูกค้าเป็นระดับความรู้สึกที่มีผลมาจากการเปรียบเทียบระหว่างผลประโยชน์ จากคุณสมบัติผลิตภัณฑ์หรือการทำงานของผลิตภัณฑ์ กับการคาดหวังของลูกค้า ระดับความพึงพอใจของลูกค้า จะเกิดจากความแตกต่างระหว่างผลประโยชน์จากผลิตภัณฑ์ และความคาดหวังของบุคคล ความคาดหวังของบุคคล (Expectation) เกิดจากประสบการณ์ และความรู้ในอดีตของผู้ซื้อ ส่วนผลประโยชน์จากคุณสมบัติผลิตภัณฑ์หรือการทำงานของผลิตภัณฑ์เกิดจากนักการตลาดและฝ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จะต้องพยายามสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าโดยพยายามสร้างคุณค่าเพิ่ม (Value added) การสร้างคุณค่าเพิ่มเกิดจากการผลิต (Manufacturing) การตลาด (Marketing) รวมทั้งมีการทำงานร่วมกันกับฝ่ายต่างๆ โดยยึดหลักการสร้างคุณภาพรวม (Total Quality) คุณค่าเกิดจากความแตกต่างทาง การแข่งขัน (Competitive Differentiating) คุณค่าที่มอบให้กับลูกค้าจะต้องมากกว่าต้นทุนของลูกค้า (Cost) ต้นทุนของลูกค้าส่วนใหญ่ก็คือ ราคาสินค้า (Price) นั่นเอง

รุ่ง แก้วแดง (2540 : 191 - 194) ให้ทัศนะว่า การสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการ นอกจากสามารถที่จะดูเรื่องคุณภาพการให้บริการขององค์กรได้แล้ว ยังเป็นการประเมินภาพขององค์กรในด้านอื่นๆ จากมุมมองของลูกค้าได้ด้วย ผลการวัดความพึงพอใจของลูกค้า สามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างมากในการปรับปรุงองค์กร ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ ยุทธศาสตร์วัฒนธรรม ข้อมูลเรื่องความพึงพอใจของลูกค้าสามารถที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้มากมาย จนกล่าวได้ว่า ทั้งองค์กรต้องมีการปรับการบริหารกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า แม้การสำรวจความพึงพอใจของลูกค้าจะเป็นเรื่องจำเป็น และทุกองค์กรต้องทำแต่ในระบบราชการ พบว่ายังไม่มีการทำอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในระบบราชการไทย และข้าราชการหลายคนก็กลัวการร้องเรียนอย่างมาก ตรงกันข้ามกับระบบราชการต่างประเทศ ซึ่งถือว่ามีคนให้ข้อมูลจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สามารถนำไปปรับปรุงงานขององค์กร สามารถออกแบบงานใหม่ให้สอดคล้องและตรงกับความต้องการของลูกค้าได้

ปรัชญาและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

ปรัชญาและแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็ก

ปรัชญาของการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม - วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรักความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม (กรมวิชาการ. 2546 : 5)

มอนเตสซอรี (Montessori ; อ้างใน จีระพันธ์ พูลพัฒน์. 2544 : 11) เชื่อว่า เด็กวัย 0 - 6 ปี เป็นวัยที่เด็กมีจิตที่ตื่นตัว (active) อย่างมากในการที่จะเรียนรู้ ซึมซับจากสิ่งแวดล้อม เพราะฉะนั้น ผู้ใหญ่ที่แวดล้อมเด็กควรมีสัมพันธภาพที่ดีต่อเด็กให้ความรักเอื้ออาทร และให้ความเคารพในอัตราภาพของเด็กในขณะเดียวกันควรให้เด็กมีเสรีภาพ ให้เด็กพัฒนาประสาทสัมผัส การเคลื่อนไหวด้วยการหยิบจับ กระทำ โดยใช้อุปกรณ์ในการฝึกประสาทสัมผัสของมอนเตสซอรี ที่เรียกว่า Didactic Apparatus มอนเตสซอรีเชื่อว่าเด็กปฐมวัยชอบความมีระเบียบ มอนเตสซอรี จึงเน้นการสอนของครูให้เป็นไปตามขั้นตอน

นอกจากนี้ มอนเตสซอรี เน้นการที่让孩子เลือกทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง เพื่อเป็นการฝึกความคิดริเริ่มด้วยตนเองและความสามารถในการทำงานตนเองได้ (individual initiative and self-direction) มอนเตสซอรี มีความเชื่อมั่นในจิตที่ตื่นตัวที่จะเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมาก ถึงกับกล่าวว่า เด็กที่มีปัญหาต่างๆ เช่น ดื้อ ซนอยู่ไม่สุข ก้าวร้าว นั้นเป็นเพราะเด็กไม่มีโอกาสได้ทำในสิ่งที่เด็กต้องการทำ คือ การได้เคลื่อนไหว การฝึกประสาทสัมผัส ความภาคภูมิใจที่เด็กทำได้ เมื่อเด็กไม่มีโอกาสตามที่ธรรมชาติของเด็กต้องการ เด็กจะมีกิริยาก้าวร้าวหรือมีปัญหาต่างๆ มอนเตสซอรี เชื่อว่าถ้าจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการทางจิตที่จะเรียนรู้ของเด็กแล้ว เด็กจะไม่มีปัญหาทางพฤติกรรม และจะเติบโตเป็นบุคคลที่มีความมั่นคงทางจิตใจพึ่งตนเองได้ และเป็นประโยชน์ต่อสังคม หลักการสอนของมอนเตสซอรี (Montessori) เน้นถึงวิธีสอนตามธรรมชาติ คือ สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรมและเน้นถึงจริยธรรมที่มีอยู่ในตัวคน ให้ใช้ความรักเป็นเครื่องมืออบรมเด็ก และไม่เหินห่างด้วยการเรียนแบบท่องจำ และวิธีการลงโทษเด็กอย่างรุนแรง นอกจากนี้ มอนเตสซอรี (Montessori) และยังเป็นคนที่ริเริ่มในเรื่องความพร้อมโดยเน้นว่าเด็กมีความสนใจ ความต้องการ และอัตราในการเรียนรู้ต่างกันและถือว่าบุคลิกภาพของเด็กทุกคนเป็นของแต่ละคน

เฟรโอเบล (Froebel. 1782 - 1852 : 201) ยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนเด็กว่า ครูควรส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กให้เจริญขึ้นด้วยการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างเสรี โดยการใช้การเล่นและกิจกรรมเป็นเครื่องมือในขณะเดียวกัน ดิวอี้ (Dewey. 1978 : 106) เน้นการให้เด็กได้มีเสรีภาพในการแสดงออกโดยให้เด็กเป็นศูนย์กลาง หลักสูตรควรจะเป็นสิ่งที่เกิดจากความสนใจโดยธรรมชาติของเด็กมากกว่าหลักสูตรที่กำหนดให้โดยผู้ใหญ่หรือครู โรงเรียนจะต้องเตรียมสภาพแวดล้อมให้เด็กสามารถเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นอิสระที่ได้แสดงออกตามธรรมชาติของเด็ก กิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็กปฐมวัยจะสนองความต้องการของเด็ก ให้เด็กมีอิสระในการแสดงออกตามธรรมชาติ และให้เด็กเป็นศูนย์กลาง (Child Centered)

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 5) กล่าวถึงหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยว่า เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสมด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ โดยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุม เด็กปฐมวัยทุกประเภท ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมไทย พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุข ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

จากปรัชญาและแนวคิดดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าเด็กในแต่ละวัยมีธรรมชาติการเรียนรู้และมีพัฒนาการมีศักยภาพและความสามารถที่แตกต่างกัน ดังนั้น การที่เด็กได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความสนใจและตามความต้องการ ได้รับประสบการณ์ตรงจากการลงมือกระทำด้วยตนเองหรือทำงานร่วมกับผู้อื่น จึงเป็นสิ่งที่มีความหมายและมีความเหมาะสมสำหรับเด็กในระดับก่อนประถมศึกษา จึงสามารถกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาในช่วงระดับก่อนประถมศึกษาเป็นรากฐานการศึกษาของเด็ก และมีความสำคัญต่อชีวิตของเด็กเป็นอย่างมาก ทำให้เด็กรักการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีและอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุขมีนิสัยรักการเรียนรู้สืบไปตลอดชีวิต

แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการเด็กปฐมวัย

การพัฒนาการของเด็กปฐมวัยนั้นกล่าวได้ว่ามีส่วนประกอบ 2 ส่วนใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ 1) การพัฒนาที่เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ 2) การพัฒนาที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล ซึ่งกรมวิชาการ (2546 : 28 - 63) ได้สรุปตัวบ่งชี้และสภาพที่พึงประสงค์ที่เป็นมาตรฐานในจุดหมายหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ได้แก่

1. พัฒนาการในส่วนที่เหมือนกันของเด็กอายุ 3 - 5 ขวบ จำนวน 12 มาตรฐานด้วยกัน
 - มาตรฐานที่ 1 ร่างกายเจริญตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี
 - มาตรฐานที่ 2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรงใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว และประสานสัมพันธ์กัน
 - มาตรฐานที่ 3 มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข
 - มาตรฐานที่ 4 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจดีงาม
 - มาตรฐานที่ 5 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
 - มาตรฐานที่ 6 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมตามวัย

มาตรฐานที่ 7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
 มาตรฐานที่ 8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิก
 ที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์
 ทรงเป็นประมุข
 มาตรฐานที่ 9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
 มาตรฐานที่ 10 มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมตามวัย
 มาตรฐานที่ 11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
 มาตรฐานที่ 12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน และทักษะในการแสวงหาความรู้
 นอกจากนี้ หลักสูตรยังกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี โดยอาศัยความรู้ความ
 เข้าใจในคุณลักษณะตามวัย และพัฒนาการของเด็กปฐมวัย หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยและ
 ประสบการณ์ของผู้สอนอีกด้วย

2. พัฒนาการที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล มีแนวความคิดการจัดการศึกษาปฐมวัยที่
 แตกต่างกันเพื่อให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน วาโร เฟ็งสวัสต์ (2544 : 37 - 39) ได้นำเสนอ
 การศึกษาของนักวิชาการศึกษาที่เกี่ยวข้องทางด้านพัฒนาการที่แตกต่างกันในแต่ละด้าน ดังนี้ คือ

การ์ดเนอร์ (Howard Gardner. 1997 : 35) นักทฤษฎีการศึกษาชาวอเมริกัน
 เสนอทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligence - MI) หรือปัญหา 8 ด้าน ที่แตกต่างกันของมนุษย์
 อันประกอบด้วย 1) ด้านตรรก 2) ด้านภาษา 3) ทักษะด้านพื้นที่ - เวลา 4) ด้านการเคลื่อนไหว
 5) ด้านดนตรี 6) ด้านการรู้จักตนเอง 7) ด้านธรรมชาติวิทยา และ 8) ด้านความสัมพันธ์
 ระหว่างบุคคล

อาร์มสตรอง (Armstrong. 1997 : 15 - 17) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้เสนอ
 เพิ่มเติมให้ครูสังเกตความสามารถหรืออัจฉริยภาพด้านอื่นๆ ของเด็กนอกเหนือไปจากสิ่งที่
 นักการศึกษาหรือ นักจิตวิทยาเคยเสนอไว้ว่าทึ ความรู้สึกท้าทายในความเสี่ยง สามัญสำนึก
 ความเมตตา การชอบตั้งคำถาม ความสามารถในการเป็นผู้นำ ทักษะในการใช้มือ คุณธรรม ความ
 อดทน ความมานะบากบั่นต่อสู้อุปสรรคปัญหา ความมีวินัยในตนเอง ความมีอารมณ์ขันและ
 ทักษะทางสังคม

เบรนด้า (Branda. 1979 : 19) อาจารย์ในรัฐอัลเบอร์ตา ประเทศแคนาดา ได้
 ให้ความสำคัญกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นอย่างมาก เพื่อที่จะสามารถพัฒนาศักยภาพ
 ของเด็ก ๆ ที่แตกต่างกันได้อย่างเต็มที่ โดยให้ความสำคัญกับการสอนตามหลักสูตร อย่างเคร่งครัด
 เป็นลำดับรองประสบการณ์ที่ได้ให้เบรนด้าตระหนักว่า เด็กที่ถูกประทับตราว่า “ไม่มีความ
 สามารถในการเรียนรู้” (Learning disable) มักจะมีความคิดสร้างสรรค์ไม่ด้านใด ก็ด้านหนึ่งมาก
 กว่าเด็กปกติทั่วไปเสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสามารถในการใช้ทักษะด้านการมองเห็น

(Visual spatial) อัจฉริยภาพทางด้านกลไก ดนตรี หรือด้านกีฬา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้กระตุ้นให้เบรนดำพยายามหาทางเลือกใหม่ๆ ในการประยุกต์หลักสูตรให้เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถและจุดแข็งที่แตกต่างหลากหลายของบรรดาลูกศิษย์ของเธอ

จะเห็นว่าการจัดการศึกษาปฐมวัย จะต้องคำนึงว่าเด็กทุกคนมีความแตกต่างกันระหว่างบุคคลทั้งระยะเวลาของการเจริญเติบโตและพัฒนาการ ดังนั้น การปฏิสัมพันธ์ของผู้ใหญ่จึงต้องสนองต่อความแตกต่างในความสามารถ พัฒนาการ และลักษณะการเรียนรู้ที่ต้องเป็นที่ยอมรับและนำมาใช้ประกอบการวางแผนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม ครูต้องจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากการสำรวจที่เป็นประสบการณ์ตรง เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่กับเด็กคนอื่น ๆ และกับวัสดุอุปกรณ์ เด็กได้ริเริ่มและเลือกกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง มีโอกาสทำงานเป็นรายบุคคลทำเป็นกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ โดยเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับประสบการณ์ในชีวิตของตน ทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้จากการแก้ปัญหาและการทดลองด้วยตนเอง

การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ความหมายของการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Centered)

นักการศึกษาไทย ที่มีความสนใจแนวคิดเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้ให้ความคิดเห็นไว้ ดังนี้

สมน อมรวิวัฒน์ (2541 : 17) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีอิสระภาพ ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพของความเป็นมนุษย์ เรียนรู้อย่างมีความสุขเน้นกระบวนการคิด ปฏิบัติได้จริงสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจสอดคล้องกับคิดสอนให้ทำ นำให้คิด ลงมือทำ เรียนรู้ด้วยตนเอง เอาความเป็นจริงเป็นตัวตั้ง เอาวิชาเป็นตัวประกอบ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 บัญญัติว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543 : 25) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้โดยให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นพบความรู้เอง โดยมีส่วนร่วมในการสร้างผลผลิตที่มีความหมายแก่ตนเอง การเรียนรู้ที่มีพลังความคิดมากที่สุดที่เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง สิ่งที่ตนเองชอบใจและสนใจและด้านกระบวนการเรียนรู้ ผู้จัดต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิหน้าที่ของผู้เรียน มีการวางแผนออกแบบกิจกรรมและจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่มีความหมายเป็นระบบและที่สำคัญที่สุดต้องเน้นประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ

วราภรณ์ รักวิจัย (2545 : 24) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ซึ่งครู คือ บุคคลสำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ที่สุด และครูยังต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและพัฒนาตนเองให้ไปถึงเป้าหมายนี้ให้ได้

กุลยา ดันติผลาชีวะ (2545 : 37) กล่าวว่า การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการสอนที่เน้นให้ความสำคัญกับผู้เรียนในแง่ของความแตกต่างของแต่ละบุคคล ความสนใจและจิตวิทยา การสอน มุ่งการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่สอดคล้องกับวัย ความต้องการ และความสนใจของเด็กให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ ได้คิด ได้แสดงออกในการนำเสนอสิ่งที่เด็กคิดค้น ค้นพบ ข้อความรู้ด้วยตนเอง

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาต่างประเทศ ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ ดังนี้

แบรนด์เดอร์ และจินิกัส (Brander and Ginnis. 1964 : 26) กล่าวว่า การสอนที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ คือ ระบบการจัดการเรียนรู้ซึ่งมีเรื่องเรียนเป็นหัวใจสำคัญด้วยความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเอง 100% ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมและรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

เมอร์ซี (Marcy. 1977 : 180 - 181) มองการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวว่า ผู้เรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับการเรียนการสอนที่ผู้อื่นออกแบบให้เท่านั้น แต่พวกเขาจะต้องเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้น ในการกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนและวิธีการที่ความต้องการเหล่านั้นจะสัมฤทธิ์ด้วย

ชลาน และชเลน (Sharan and Shrane. 1977 : 180 - 181) เสนอความคิดว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรเริ่มต้นที่ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน ผู้เรียนควรวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และลงมือปฏิบัติอย่างกระตือรือร้น ผู้เรียนทุกวัยจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด สนุกและมีความรู้ที่สุด ถ้าเขาได้เรียนรู้เนื้อหาและความคิดรวบยอดต่างๆ จากกิจกรรมแทนการรับจากการบอกเล่า

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ครู และผู้เรียนมีบทบาทร่วมกันโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผน รับผิดชอบในการเรียน ทำกิจกรรมและลงมือปฏิบัติเอง ค้นพบคำตอบ ความรู้ด้วยตนเอง ตามศักยภาพ และวิธีการของแต่ละบุคคล โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้เต็มศักยภาพ ตลอดจนครูผู้สอนสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปรับปรุงตนเองจนเกิดพัฒนาและเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

หลักการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

กรมวิชาการ (2544 : 20) ได้กล่าวถึง หลักการจัดการศึกษาที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางพอสรุปได้เป็น 7 ประการ คือ

- (1) การเรียนรู้ทั้งมวลควรมีความหมายกับนักเรียน
- (2) การเรียนรู้เป็นทรัพยากรทางปัญญาเฉพาะบุคคล
- (3) การเรียนรู้ที่ดีต้องมีการประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง
- (4) การเรียนรู้ควรตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล
- (5) ผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- (6) การจัดการเรียนการสอนควรเป็นบูรณาการ และการพัฒนาการในตัวผู้เรียน

อย่างสมบูรณ์

- (7) ผลสำเร็จในการจัดการศึกษา ดูได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้

นอกจากนี้ สนาม สุขคำ (2547 : 58 - 59) สรุปสาระสำคัญของหลักการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ ดังนี้

- (1) ผู้เรียนมีบทบาทต่อการเรียนรู้ของตนตั้งแต่เลือก และวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียน บทบาทของครูคือผู้สนับสนุน

- (2) เนื้อหาวิชามีความสำคัญ และมีความหมายต่อการเรียนรู้ ในการออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้ ปัจจัยสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย สิ่งที่สอน / เนื้อหาและวิธีที่ใช้สอน / เทคนิคการสอน

- (3) การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จหากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน และได้รับความสนุกสนานจากกิจกรรมการเรียนการสอน

- (4) สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน การปฏิสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มจะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียน

- (5) ครู คือ ผู้อำนวยความสะดวก และเป็นแหล่งความรู้ในการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

- (6) ผู้เรียนค้นพบความสามารถของตนเองในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป มีความมั่นใจในตนเองและควบคุมตนเองได้มากขึ้น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและ เหตุการณ์ต่างๆ มากขึ้น

หลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างได้ผล การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรยึดหลัก ดังต่อไปนี้

- (1) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ผู้เรียนจึงควรมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

- (2) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่างๆ กัน ประสบการณ์ความรู้สึกรักนึกคิดของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ

(3) การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเองจึงจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำและสามารถใช้การเรียนรู้นั้นให้เป็นประโยชน์ได้

(4) การเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญ หากผู้เรียนเข้าใจและมีทักษะในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ แล้วจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และคำตอบต่างๆ ที่ตนต้องการ

(5) การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน คือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า หลักการจัดการศึกษาที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางดังกล่าวนี้นั้น เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Participation) เกิดการรู้จักจริงเห็นจริงด้วยตนเอง (Insight) มีความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) และมีเสรีภาพแห่งการเรียนรู้ (Freedom) ตลอดทั้งให้ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ (Process) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพของตนและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

รูปแบบและวิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

รูปแบบวิธีสอนที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีมากมายหลายวิธีแต่ละวิธีมีส่วนดีแตกต่างกัน ไม่มีรูปแบบวิธีสอนใดที่เหมาะสมกับเนื้อหาและความมุ่งหมายทุกชนิด ครูผู้สอนจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณของตนว่า ควรเลือกใช้รูปแบบวิธีสอนแบบใดจึงจะเหมาะสม

การเลือกรูปแบบวิธีสอนมาใช้ให้เหมาะสม ได้ผลเป็นศิลปะและยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการสอนเนื่องจากรูปแบบวิธีสอนมีหลากหลายทุกวิธีย่อมมีประโยชน์และเหมาะสมในการนำมาใช้ทั้งสิ้นแต่ข้อสำคัญครูต้องเลือกให้เหมาะสม โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

(1) ควรเหมาะสมกับความสามารถ ความรู้ในเนื้อหาวิชา และความสนใจของครูผู้สอน

(2) ควรเหมาะสมกับความสามารถ วัย และความสนใจของผู้เรียน

(3) สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทเรียน และความคิดรวบยอด (Concept) ที่ครูสอนต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน

(4) เหมาะสมกับเวลา สถานที่ และจำนวนนักเรียน

ครูผู้สอนจะเลือกรูปแบบวิธีสอนใดมาใช้ก็ตาม ถ้าได้พิจารณาถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับจากแนวทางความมุ่งหมายของการศึกษาแล้ว ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

(1) ควรเป็นรูปแบบวิธีสอนที่เสนอแนะแนวทางให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจต่อบทเรียนได้อย่างดี โดยไม่ต้องใช้เวลาามาก และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง

(2) ควรเป็นรูปแบบวิธีสอนที่ก่อให้เกิดเจตคติที่ดีถูกต้องกับสภาพความต้องการสังคมของและเป็นที่ยอมรับ

(3) ควรเป็นรูปแบบวิธีสอนที่ก่อให้เกิดทักษะต่างๆ แก่ผู้เรียน เช่น ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการแสดงออกทางสังคม การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความรับผิดชอบ ทักษะในการเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่มและสังคม เป็นต้น

(4) ควรเป็นรูปแบบวิธีสอนที่ก่อให้เกิดแนวทางที่จะนำความรู้ เจตคติ และทักษะต่างๆ ที่ได้ฝึกฝนเป็นอย่างดี เอาไปใช้และปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2541 : 34 - 38) การคัดเลือกรูปแบบวิธีสอนมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหาและวัยของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้รวดเร็ว ประสบผลสำเร็จ ครูเหนื่อยน้อย ทำการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและกระบวนการเรียนรู้ที่ดีต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ดังนี้

(1) ทำงานเป็นทีม อันจะช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนได้เรียนรู้ ความสามารถ ความสนใจ และทักษะของแต่ละคนก่อให้เกิดพลัง การทำงานเป็นกลุ่มพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ และความเป็นประชาธิปไตย การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพนั้น สมาชิกของทีมนั้นต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีทักษะของการอยู่ร่วมกันและทักษะของการทำงานร่วมกัน

(2) แสดงออกอย่างอิสระในการสร้างผลงานที่มีคุณภาพ ทั้งในรูปโครงการและกิจกรรมต่างๆ

(3) ปฏิบัติจริงเรียนรู้จากสภาพจริง มีประสบการณ์จริง สัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฝึกหัดสร้างความเป็นชุมชน พัฒนาทักษะการจัดการ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหาและตัดสินใจ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความสามารถที่จะเผชิญกับปัญหา ความยืดหยุ่น ฯลฯ

(4) มีส่วนร่วมในกระบวนการ และทุกกิจกรรมที่มีการเรียนรู้ ภายใต้บรรยากาศที่ส่งเสริมสนับสนุนที่มีอิสรภาพ และผลิตผลในการเรียนรู้ ทำให้เพิ่มพูนความสามารถในการคิด การกระทำอย่างอิสระและสร้างสรรค์ การพัฒนาความอยากรู้อยากเห็น ทศนคติในการตั้งคำถาม และความตั้งใจอันจะนำไปสู่การพัฒนาเต็มตามศักยภาพ กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างมีพลังเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม (Participatory Learning) อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างสรรค์ด้วยตนเอง และมีโอกาสในการเลือก การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้รับ

(5) คิดด้วยตนเอง การที่ผู้เรียนจะเกิดปัญญา ผู้เรียนจะต้องคิดเป็นคิดด้วยตนเอง และแสวงหาความรู้อย่างอิสระ

(6) แสวงหาความรู้อย่างอิสระ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ จากธรรมชาติ จินตนาการ ความงาม ความจริงและความดี เพื่อเก็บข้อมูลเข้าไปสร้างเป็นโครงสร้างความรู้ในสมอง

(7) ฝึกสมาธิ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถควบคุมจิตใจของตนเองให้สงบ มั่นคง จดจ่อกับภารกิจที่ต้องทำอยู่ในปัจจุบันให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถควบคุมทุกอริยาบทของชีวิตได้อย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายในชีวิต มีความสงบทางจิตใจ ผ่อนคลายความเครียด มีอารมณ์ดี ร่าเริง เบิกบาน มีความคิดสร้างสรรค์สูง มีพลังความคิด ด้านบวก มีสมาธิสูง มีความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ มีจินตภาพและความจำดี

รูปแบบ วิธีสอนที่ได้มีผู้พัฒนาผ่านกระบวนการทดลองมาแล้ว และถือว่ามีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้จัดการเรียนการสอนมีอยู่หลากหลายวิธี (กรมวิชาการ. 2544 : 55 - 63) ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่พิมพ์เผยแพร่ในช่วง พ.ศ. 2533 - 2543 จำแนกรูปแบบการสอนเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

(1) กลุ่มรูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิด ได้เสนอเป็นตัวอย่าง 20 รูปแบบ ได้แก่

- 1) การใช้กระบวนการแก้ปัญหา
 - 2) การเรียนรู้ “ฉลาดรู้”
 - 3) การเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาคุณภาพความคิด
 - 4) การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้
 - 5) การสอนโดยใช้ชุดการสอน
 - 6) การสอนตามแนวพุทธวิธี
 - 7) การสอนตามแนววัฏจักรการเรียนรู้
 - 8) การสอนตามวิธีของเทนนีสัน
 - 9) การสอนตามหลักการเรียนรู้ของกาเย่
 - 10) การสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ
 - 11) การสอนเขียนแบบกระบวนการ
 - 12) การสอนแบบโครงการ
 - 13) การสอนแบบโครงงาน
 - 14) การสอนแบบบูรณาการ
 - 15) การสอนแบบรอบรู้
 - 16) การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้
 - 17) การสอนแบบสืบสวนสอบสวน
 - 18) การสอนแบบอุปนัย
 - 19) การสอนแบบนิรนัย
 - 20) การสอนรายบุคคลหรือการเรียนรู้ด้วยตัวเอง
- (2) กลุ่มรูปแบบการสอนแบบมีส่วนร่วม ได้เสนอไว้ 10 วิธี ได้แก่
- 1) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
 - 2) การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม

- 3) การสอนที่เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 4) การสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้
- 5) การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์
- 6) การสอนแบบซินดิเคท
- 7) การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน
- 8) การสอนแบบสแตด
- 9) กิจกรรมคิวิซี หรือกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ
- 10) การสอนแบบชิปปา
- (3) กลุ่มรูปแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาพฤติกรรมและค่านิยมได้เสนอไว้ 7 วิธี ได้แก่
 - 1) การใช้สถานการณ์จำลอง
 - 2) การทำค่านิยมให้กระจ่าง
 - 3) การปรับพฤติกรรม
 - 4) การสร้างเสริมลักษณะนิสัย
 - 5) การสอนที่เน้นการพัฒนาศักยภาพ
 - 6) การสอนแบบนาฏการ
 - 7) การแสดงบทบาทสมมติ

จะเห็นว่า ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งต้องเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทุกด้านในลักษณะองค์รวม คือ ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา คุณธรรม และค่านิยมให้เกิดในตัวผู้เรียน

แนวการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อาศัยแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 เป็นพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้าและพิจารณาเลือกใช้รูปแบบหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม เทคนิคและวิธีการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) การวิเคราะห์ผู้เรียน การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม ช่วยให้ผู้สอนมีข้อมูลที่สำคัญในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน หลักการวิเคราะห์ผู้เรียนควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ธรรมชาติของผู้เรียน ประสบการณ์ และพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน

(2) การใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ และการบูรณาการคุณธรรม ค่านิยมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

(3) การวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เชื่อมโยงกับการพัฒนาหลักสูตรและเชื่อมโยงบูรณาการระหว่างกลุ่มวิชา โดยใช้ผลการเรียนรู้ที่กำหนดเป็นหลักและใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

(4) การออกแบบการเรียนรู้ ตามสภาพจริง ให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรและเชื่อมโยงบูรณาการ ระหว่างกลุ่มวิชาโดยใช้ผลการเรียนรู้ที่กำหนดเป็นหลักและใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

(5) การออกแบบวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยใช้เครื่องมือวัดที่หลากหลาย เพื่อสะท้อนภาพให้เห็นได้ชัดเจน และแน่นอนว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ อย่างไร ทำให้ได้ข้อมูลของผู้เรียนรอบด้านที่สอดคล้องกับความเป็นจริง เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจตัดสินผู้เรียนได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

หลักการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ในการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นำไปสู่หลักการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

(1) เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างทั่วถึง และมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม และกระตือรือร้น ที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

(2) ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ โดยผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ได้พูดคุยปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกันข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น

(3) ยึดการค้นพบความรู้ด้วยตนเองเป็นวิธีการสำคัญ โดยครูผู้สอนพยายามจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้ เพราะการค้นพบความจริงใดๆ ด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนมักจะจดจำได้ดี

(4) เน้นกระบวนการ (Process) ควบคู่ไปกับผลงาน (Product) โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลงานมิใช่มุ่งจะพิจารณาถึงผลงานแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการ

(5) เน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดหาแนวทางที่จะนำความรู้ ความเข้าใจ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน พยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริง และพยายามติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียน

ครูมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหลายประการ คือ

(1) บทบาทด้านการเตรียมการ ประกอบด้วย

1) การเตรียมตนเอง ครูจะต้องเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับบทบาทของผู้สอนเป็นแหล่งความรู้ (resource person) ซึ่งจะต้องให้คำอธิบาย คำแนะนำ คำปรึกษา และให้ข้อมูลที่เพียงพอและชัดเจนแก่ผู้เรียน ครูจะต้องมีภาระหนักในการเตรียมตนเอง

2) การเตรียมแหล่งข้อมูล เมื่อบทบาทครู ไม่ใช่ผู้บอกเล่าความรู้อีกต่อไป ครูจึงต้องเตรียมแหล่งข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียน ทั้งในรูปแบบของการสื่อการเรียน ใบความรู้ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะใช้ประกอบกิจกรรมในห้องเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีข้อมูลความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาค้นคว้า ตามความต้องการ หรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ศูนย์วิทยุบริการ ศูนย์สื่อ ห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องสมุดวิชา ห้องปฏิบัติการวิชาต่างๆ และห้องพิพิธภัณฑ์ในโรงเรียน ทั้งนี้รวมถึงแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียนด้วย ซึ่งครูสามารถสำรวจบัญชีรายชื่อหนังสืออุปกรณ์ หรือสื่อต่างๆ ไว้สำหรับผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าตามที่กำหนดในกิจกรรม การเรียนหรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในและนอกเวลาเรียน

3) การเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทของครูก่อนการเรียนการสอนทุกครั้ง คือ การวางแผนการจัดกิจกรรม ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด ครูจะต้องวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ได้สาระสำคัญและเนื้อหาข้อความรู้จะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยบทบาทในส่วนนี้ ครูจะทำหน้าที่คล้ายผู้จัดการ (manager) ที่กำหนดบทบาทในการเรียนรู้ และอีกทั้งความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนให้เขาได้ทำกิจกรรมตามความต้องการความสามารถ และความสนใจของแต่ละคนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด

4) การเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ เมื่อออกแบบหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ แล้วครูจะต้องพิจารณาและกำหนดว่า จะใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ เอกสาร หนังสือหรือข้อมูลแหล่งความรู้ต่างๆ รวมถึงห้องเรียนหรือสถานที่ใดบ้างในการจัดกิจกรรม เพื่อให้การเรียนรู้ดังกล่าวบรรลุผลแล้วจัดเตรียมให้พร้อม บทบาทของครูในด้านนี้จึงเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) เพื่อให้การเรียนรู้บรรลุผล

5) การเตรียมการวัดผลและประเมินผล บทบาทในด้านเตรียมการอีกประการหนึ่ง คือ การเตรียมเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยวัดให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และวัดให้ครอบคลุม ทั้งในส่วนของกระบวนการ (Process) และผลงาน (Product) ที่เกิดขึ้นทั้งด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Affective) และทักษะ (Skill) โดยเตรียมวิธีการวัดและเครื่องมือวัดให้พร้อมก่อนทุกครั้ง

(2) บทบาทด้านการดำเนินการ เป็นบทบาทขณะผู้เรียนดำเนินการ กิจกรรม การเรียน การสอนประกอบด้วย

1) การเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษา (Helper and Advisor) ซึ่งคอยให้คำตอบเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ เช่น การให้ข้อมูลหรือความรู้ในเวลาที่คุณเรียน ต้องการความช่วยเหลือ เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) การเป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง (Supporter and Encourager) ช่วยสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

3) การเป็นผู้ร่วมทำกิจกรรม (Active Participant) โดยเข้าร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มผู้เรียนพร้อมทั้งให้ความคิด และความเห็นหรือช่วยเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนขณะทำกิจกรรม

4) การเป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor) ตรวจสอบผลการทำงานตามกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อให้ถูกต้องชัดเจนและสมบูรณ์ สังเกตและบันทึกพฤติกรรม และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งประเด็นสำคัญๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นขณะดำเนินการ กิจกรรม

5) การเป็นผู้สร้างเสริมบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตร โดยการสนับสนุนเสริมแรงและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมทำงานกับกลุ่ม แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยเต็มที่ ยอมรับฟังความคิดเห็นอย่างเปิดเผยเต็มที่ ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อภิปรายโต้แย้ง แสดงความเห็นด้วยท่วงทีนุ่มนวลให้เกียรติ และเป็นมิตรโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เป้าหมายของกลุ่มบรรลุความสำเร็จ

(3) บทบาทด้านการประเมินผล เป็นบทบาทที่ครูผู้สอนต้องดำเนินการเพื่อตรวจสอบว่าสามารถจัดการเรียนการสอน บรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ครู ควรเตรียมเครื่องมือและวิธีการให้พร้อมก่อนถึงขั้นตอนการวัดและประเมินผลทุกครั้ง และการวัดควรให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยเน้นการวัดจากสภาพจริง (Authentic measurement) จากการปฏิบัติ (Performance) และจากแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) ซึ่งในการวัดและประเมินผลนี้ นอกจากครูจะเป็นผู้วัดและประเมินผลเองแล้ว ผู้เรียนและสมาชิกของแต่ละกลุ่มควรจะมีบทบาท ร่วมวัดและประเมินผลตนเองและกลุ่มด้วย

การเรียนรู้แบบโครงการของนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา

การสอนแบบโครงการ เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รูปแบบหนึ่ง และได้นำมาใช้เป็นรูปแบบการสอนสำหรับระดับชั้นก่อนประถมศึกษาที่โรงเรียน เซนต์โยเซฟ ทำแระ การสอนแบบโครงการ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ให้

นักเรียนศึกษาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อย่างลุ่มลึกศึกษาลงไปในรายละเอียดของเรื่องนั้นๆ จนพบคำตอบที่ต้องการเรื่องที่นักเรียนศึกษานั้น เป็นเรื่องที่นักเรียนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเองตามความสนใจ การศึกษาจะเป็นการศึกษาในลักษณะของการให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงกับเรื่องที่ศึกษานั้น จากแหล่งความรู้เบื้องต้น นักเรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อค้นหาคำตอบสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง แล้วจะนำความรู้ที่ได้นั้นมานำเสนอในรูปแบบของงานที่นักเรียนเลือกเอง อาจจะเป็นงานเขียน งานวาดภาพระบายสี การสร้างแบบจำลอง การเล่นบทบาทสมมติละคร การทำหนังสือ หรือรูปแบบอื่นๆ เพื่อนำเสนอต่อเพื่อนๆ และคนอื่นๆ อันจะแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของกระบวนการศึกษาของตน (วัฒนา มัตตสมัน. 2544 : 12)

ขั้นตอนการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการเรียนรู้ แบบโครงการสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา ประกอบไปด้วยขั้นตอนใหญ่ๆ ซึ่งเรียกว่าระยะของโครงการ 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เริ่มต้นโครงการ ครู และเด็กทุกคนในกลุ่มร่วมกันกำหนดหัวข้อของโครงการที่กำหนดขึ้นจากความสนใจของเด็กทั้งกลุ่ม หรือเด็กส่วนใหญ่เป็นหลัก โดยครูเป็นผู้คอยสังเกตคำพูดและการกระทำต่างๆ ของเด็กในระบบการเรียนการสอนตามปกติ เมื่อครูสังเกตเห็นว่าเด็กมีความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเมื่อครูพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในเกณฑ์การเลือก หัวข้อโครงการแล้วเห็นว่าจะสามารถนำมาเป็นหัวข้อของโครงการได้ครูนำเรื่องนั้นมาอภิปรายร่วมกับเด็กแล้วร่วมกันกำหนดเป็นหัวข้อโครงการ

โครงการเริ่มต้นหลังจากที่กำหนดหัวข้อโครงการแล้ว โดยครูจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อตรวจสอบว่าเด็กมีความรู้เดิมเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นหัวข้อโครงการมากน้อยเพียงใด กิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ การอภิปราย การเขียน การวาดภาพระบายสี การเล่าเรื่องและประสบการณ์เกี่ยวกับหัวข้อโครงการ แล้วนำความรู้เดิมของเด็กที่มีอยู่แล้วมาแลกเปลี่ยนแบ่งปันกับเพื่อนๆ โดยนำเสนอผ่านกิจกรรมหรือสื่อต่างๆ เช่น การอภิปราย การสนทนาพูดคุย การวาดภาพระบายสี การเขียน การทำแผนภูมิ หรือการทำงานศิลปะอื่นๆ ครูจัดแสดงผลงานต่างๆ ไว้ในชั้นเรียน ครูคอยกระตุ้นให้เด็กตั้งคำถามและตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษา และครูเป็นผู้คอยสังเกตบันทึกคำพูด คำถาม และสมมติฐานของเด็ก แล้วจัดแสดงไว้ในห้องเรียน เพื่อให้เด็กคอยตรวจสอบการศึกษาลุ่มลึกต่อไป รายละเอียดวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีดังนี้คือ สังเกต / สร้างความสนใจของเด็ก โดยครูนำสิ่งของเข้ามาในห้องเรียนให้เด็กสังเกตอย่างใกล้ชิดและครูใช้วิธีการ ดังนี้

(1) ครูถามคำถามถึงลักษณะของสิ่งของที่เด็กสังเกตได้ เมื่อเด็กตอบหรือแสดงความคิดเห็นครูยอมรับคำตอบของเด็ก โดยแสดงท่าทางการฟังอย่างตั้งใจ มองที่หน้าและสบตาเด็ก ท่าทางพยักหน้ายอมรับ และจดบันทึกคำพูดของเด็ก

(2) ครูกระตุ้นให้เด็กสังเกตรายละเอียดของสิ่งของนั้น เช่น ครู : หนูดูสิว่ากระดาษแผ่นนี้กับกระดาษแผ่นนั้นเหมือนกันไหม ทำไมถึงไม่เหมือนกัน ตรงไหนบ้างที่เหมือนกัน

(3) ครูยอมรับฟังคำตอบของเด็กด้วยความสนใจ โดยการมองตาเด็ก แสดงท่าทาง ตั้งใจด้วยการพยักหน้า จดบันทึกคำพูดของเด็ก ครูกระตุ้นให้เด็กสังเกตรายละเอียดของสิ่งของ และรับฟังคำตอบของเด็กด้วยความสนใจหรือ จากสถานการณ์การเรียนการสอน ปกติครูกระตุ้นให้เด็กสังเกตสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นๆ

(4) ครูถามคำถาม ถึงลักษณะสิ่งของหรือเหตุการณ์นั้น และกระตุ้นให้เด็กๆ สังเกตในรายละเอียด เช่น ครู : เด็ก ๆ ว่าหลังเต่ากับท้องเต่า มันมีลายเหมือนกันไหม มันไม่เหมือนกันอย่างไร

(5) ครูยอมรับ คำตอบของเด็ก ด้วยการรับฟังอย่างสนใจ ไม่แก้ไขความคิดเห็นของเด็ก จดบันทึกคำพูดของเด็ก

(6) ครูสังเกตว่าเด็กมีความสนใจในสิ่งของหรือสถานการณ์นั้นหรือไม่ หากเด็กสนใจ คือ แสดงการอยากรู้อยากเห็นเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งของนั้นๆ ต่อไปอีก ครูนำเด็กไปสู่การกำหนดหัวข้อ โครงการหากเห็นว่าเด็ก ๆ ไม่สนใจ คือ ไม่อยากรู้ต่อ ครูยอมรับเด็กโดยการให้เวลาเด็กสังเกตสิ่งของ หรือสถานการณ์นั้นต่อไป หากยังไม่พบความสนใจจะเปลี่ยนสิ่งของ และสถานการณ์จนพบความสนใจของเด็ก และนำมาร่วมกันกำหนดเป็นหัวข้อโครงการต่อไปโดยร่วมกันกำหนดหัวข้อโครงการ

6.1) อภิปรายเกี่ยวกับเรื่องที่เด็กสนใจ

- ครูขอให้เด็กเล่าเรื่องที่เด็กสนใจ จากพื้นฐานความรู้เดิมของเด็ก ครูรับฟังด้วยความสนใจ และบันทึกคำพูดเพื่อตรวจสอบว่า เด็กคนนั้นมีความรู้เดิมแค่ไหน อย่างไร เช่น ครูบันทึกว่า “คลีโอพัตรากระดากหลายชนิดเพราะพี่สาวมีร้านขายกระดาก”

- ระหว่างการอภิปรายครูแนะนำว่า ควรจะพูดทีละคน และขณะที่คนอื่นพูด เราควรรับฟังว่าเพื่อนพูดเรื่องอะไร เพื่อเป็นการฝึกการยอมรับและเคารพผู้อื่น

6.2) กำหนดหัวข้อโครงการภายใต้ความสนใจของเด็ก

- ครูถามคำถามหลังจากสังเกตเห็นความสนใจของเด็ก

- ครูขอให้เด็กบอกครูทีละคน เพื่อเป็นการฝึกการตัดสินใจด้วยตนเอง

- ถ้าดำเนินการตามขั้นตอนที่กล่าวมา เด็กเล็กๆ ส่วนใหญ่จะเลือกเรียนเรื่องที่กำลังพูดถึงกันอยู่ แต่ถ้าหากมีเด็กคนใดที่ตอบว่าไม่อยากเรียน ครูต้องยอมรับความคิดเห็นของเด็กคนนั้นเขาต้องการจะเรียนอีกครั้งหนึ่ง ตอนนี้เพื่อนๆ ส่วนใหญ่อยากเรียนเรื่องกระดาก ครูต้องเรียนเรื่องกระดากไปกับเพื่อนๆ ก่อน ส่วนหนูถ้ายังไม่สนใจจะดูเพื่อนไปก่อนก็ได้ และหากสนใจเมื่อใดจะเรียนไปกับเพื่อนๆ เมื่อไรก็ได้ และครูต้องมาคุยกับเด็กคนนี้ว่าเขาอยากจะเรียนเรื่องเดียวกับเพื่อนเมื่อใด

6.3) เด็กแลกเปลี่ยนความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหัวข้อโครงการด้วยการวาดภาพเล่าเรื่อง สังเกตสิ่งของ และสนทนากับเพื่อนๆ และครู

ว.ห.
373.31
6533ด
ว.1

- ค.พ.ล. ตรี...

27

- ตามพิมพ์...

- ครูขอให้เด็กวาดภาพ เกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนตามความรู้เดิมของเด็ก
 - ขณะที่เด็กวาดภาพ ครูขอให้เด็กเล่าเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่เขาวาด ครูจดบันทึกสิ่งที่เด็กเล่า หากเด็กต้องการให้ครูเขียนเรื่องราวในภาพ ครูเขียนให้หรือเขียนให้ดูแล้ว ให้เด็กลอกข้อความลงในภาพของตน
 - ครูกระตุ้นให้เด็กวาดรายละเอียดของเรื่องราวให้มากที่สุดด้วยการตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น
 - ครูใช้เวลาเด็กอย่างเพียงพอ เพื่อจะได้ใช้ความพยายามมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จตามลำพัง จากความคิดของเด็กเอง
 - ครูนำผลงานของเด็กมาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนๆ โดยขอให้เล่าเรื่องจากภาพที่เด็กวาดและขอให้เพื่อนซักถามและออกความเห็นเกี่ยวกับผลงานของเด็ก เพื่อฝึกให้เด็กยอมรับฟังการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่น และเรียนรู้ที่จะยอมรับข้อดีและข้อจำกัดของตน
 - ครูจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนให้สอดคล้องกับหัวข้อของโครงการโดยการจัดแสดงผลงานจากการคิดไว้ในห้องเรียน ก่อนจะแสดงครูควรทำกรอบของภาพให้สวยงามเรียบร้อยเสียก่อน เพื่อให้เด็กได้เกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตน และครูควรนำหนังสือ หรือ ภาพวาดหรือหุ่นจำลองที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อโครงการมาจัดไว้ในมุมต่างๆ ของห้องเรียน เพื่อที่เด็กจะได้ศึกษาและสังเกตสิ่งของเหล่านั้น
 - ครูแจ้งผู้ปกครองให้ทราบว่าเด็กๆ กำลังทำโครงการอะไร และขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้ส่งหนังสือ เอกสารหรือสิ่งของอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อโครงการ มาจัดแสดงในห้องเรียน เช่น ในโครงการพญานาค ผู้ปกครองส่งกล่องไม้ขีดไฟตราพญานาค ปฏิทินรูปพญานาค และเอกสารเกี่ยวกับอาชีพรับจ้างวาดรูปพญานาคบนหัวเรือประมง มาจัดแสดงในห้องเรียนซึ่งกิจกรรมนี้จะทำให้เด็กๆ มีโอกาสได้พูดถึงสิ่งที่ทำในโรงเรียนกับผู้ปกครอง
- ระยะที่ 2 พัฒนาโครงการเป็นขั้นตอนที่เด็กกำหนดปัญหาที่จะศึกษา ตั้งสมมติฐาน และลงมือทดสอบสมมติฐานหรือการออกไปศึกษาหาความรู้ เพื่อตรวจสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ตามประเด็นคำถามภายใต้หัวข้อโครงการ ขั้นตอนนี้มุ่งเน้นให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับเหตุการณ์ บุคคล หรือสถานที่ที่เป็นแหล่งความรู้เบื้องต้น ครูเป็นผู้จัดโอกาสให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรงกับแหล่งความรู้เบื้องต้นอย่างใกล้ชิดมีโอกาสสังเกตสัมผัสจับต้อง หรือใช้ประสาทสัมผัสทั้งมวลในการศึกษาอย่างละเอียด เพื่อให้ได้ความรู้ที่จะตอบคำถามหรือตรวจสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อเด็กได้ความรู้ที่ต้องการแล้ว ครูเตรียมกิจกรรมให้นำเสนอความรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การวาดภาพระบายสี การสร้างสิ่งของจำลอง การเขียน การทำแผนภูมิ การเล่นเกม การทดลอง หรือนำความรู้ที่ได้นั้นมาตั้งประเด็นคำถามขึ้นใหม่ กำหนดเป็นปัญหาแล้ว

ดำเนินการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาผ่านการตั้งสมมติฐานขึ้นใหม่ ดำเนินการตรวจสอบ เพื่อแสวงหาความรู้อย่างลุ่มลึก และละเอียดในประเด็นใหม่ต่อไป รายละเอียดของวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็น ดังนี้

(1) เด็กกำหนดปัญหาที่จะศึกษาและอภิปรายเกี่ยวกับหัวข้อโครงการที่กำลังศึกษา

1) ครูตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษา ลักษณะคำถามเป็นคำถามที่มุ่งให้เด็กแสวงหาคำตอบลึกกลงไปในรายละเอียดของเนื้อหาในโครงการที่กำลังศึกษา เมื่อเด็กตอบหรือแสดงความคิดเห็น ครูยอมรับคำตอบของเด็กทุกคนโดยไม่แก้ไขคำตอบเหล่านั้น

2) ในขณะที่มีการอภิปราย ครูแนะนำให้เด็กพูดทีละคน และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างจากตน

3) ครูสังเกตความสนใจของเด็ก ว่าสนใจในประเด็นปัญหาที่ตั้งขึ้นหรือไม่ เมื่อพบความสนใจแล้ว ครูจึงร่วมกับเด็กกำหนดปัญหาที่จะศึกษา จากนั้นครูช่วยกำหนดประเด็นคำถามที่จะทำให้เด็กได้ศึกษาอย่างลุ่มลึกต่อไป

4) เด็กกำหนดปัญหาที่จะศึกษา เมื่อครูสังเกตเห็นความสนใจในประเด็นปัญหาของเด็ก และครูพิจารณาว่าประเด็นปัญหานั้นเด็กสามารถศึกษาได้อย่างลุ่มลึกเป็นคำถามที่สามารถตั้งสมมติฐาน และตรวจสอบหาคำตอบได้ตามวิธีการและตามศักยภาพของเด็ก ครูจะช่วยเหลือแนะนำให้เด็กกำหนดปัญหาเพื่อหาคำตอบต่อไป

(2) เด็กตั้งสมมติฐานเบื้องต้น โดยมีขั้นตอนการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

1) เด็กตอบปัญหาตามความรู้เดิมที่มีอยู่

- ครูกระตุ้นให้เด็ก ๆ คิดหาคำตอบ (สมมติฐาน) ของปัญหานั้นจะเป็นอย่างไร

- ครูยอมรับคำตอบของเด็กทุกคนและถามเหตุผลว่าทำไมเด็กจึงคิดเช่นนั้น เพื่อให้เด็กได้พูดแสดงความคิดเห็น และแสดงความรู้สึกรักของตน โดยครูให้การยอมรับและให้กำลังใจในการแสดงความคิดเห็นของเด็ก ด้วยการมองที่เด็กแสดงท่าทางสีหน้ายอมรับตั้งใจฟังด้วยการทวนคำพูดเด็กเบา ๆ พยักหน้าและจดบันทึกคำพูด

2) ครูช่วยกระตุ้นให้เด็กขยายสมมติฐาน ให้มีรายละเอียดและขั้นตอนที่สามารถดำเนินการทดสอบได้โดยครูขอให้เด็กอธิบายคำตอบ (สมมติฐาน) ของเด็กเพิ่มเติม เช่น เด็กที่มีสมมติฐานว่ากระดาษทำมาจากขนไก่ ครูก็จะถามเด็กว่าทำอย่างไรขนไก่จึงกลายเป็นกระดาษได้ ครูต้องอดทนรอฟังคำตอบเด็กต้องใช้เวลาเด็ก เพื่อให้เขาได้คิดและสามารถนำเสนอความคิดวิธีการของเขาออกมาตัวอย่างสมมติฐานของเด็ก

- ครูยอมรับฟังวิธีการของเด็ก โดยไม่แก้ไขโต้แย้งแสดงการยอมรับความคิดเห็นของเด็ก ช่วยเด็กโดยการบันทึกวิธีการตามความคิดของเขา แล้วทบทวนให้เขาฟัง

- ครูขอให้เด็กทุกคนแสดงความคิดของตน และฝึกให้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่าง โดยการบอกว่า เรายังไม่รู้ว่าคำตอบไหนจะถูกต้อง แต่ครูเชื่อว่าคำตอบของเด็กๆ ทุกๆ คนเป็นคำตอบที่ดีมากทุกคำตอบแม้จะไม่เหมือนกันก็ตาม

- เด็กวาดขั้นตอนตามสมมติฐานในกระดาษ โดยวิธีขอให้เด็กวาดวิธีการขั้นตอนของตนตามสมมติฐานลงในกระดาษ

- ครูจัดทำป้าย แสดงเรื่องราวระหว่างการทำงานของเด็กครูถ่ายภาพการทำงาน บันทึกคำพูดของเด็กเก็บผลงานของเด็ก แล้วนำสิ่งเหล่านี้มาแสดง โดยการจัดทำเป็นป้ายแสดงเรื่องราว ตั้งแต่ต้นจนถึงการได้สมมติฐานมาในแผ่นเดียวกัน ป้ายแสดงเรื่องราวจะแสดงความคิดของเด็กออกเป็นรูปธรรมที่มองเห็นได้ จะคอยช่วยกำกับการทำงานของเด็กให้ตรงกับความคิดของเขา และยังทำให้เขาชื่นชมในผลงานของเขา

(3) ทดสอบสมมติฐานเบื้องต้น

1) ครูเตรียมวัสดุอุปกรณ์ตามสมมติฐาน

- ครูศึกษาสมมติฐานของเด็กทุกสมมติฐานแล้ว เตรียมวัสดุ อุปกรณ์ตามสมมติฐานที่เด็กคิด แล้ววางแผนการทดสอบทีละสมมติฐาน โดยครูเลือกสมมติฐานที่ทำได้ง่ายและเห็นผลได้ง่ายและควรนำสมมติฐานที่ไม่น่าจะถูกต้องมาพิสูจน์ก่อน

- ครูวางแผนการทดสอบทีละสมมติฐาน โดยครูเลือกสมมติฐานที่ทำได้ง่ายและเห็นผลได้ง่าย และควรนำสมมติฐานที่ไม่น่าจะถูกต้องมาพิสูจน์ก่อน

2) เด็กดำเนินการทดสอบสมมติฐาน

- ครูขอให้เด็กที่เป็นผู้เสนอสมมติฐาน บอกวิธีการตามสมมติฐาน เพื่อให้เด็กได้แสดงความคิด และความรู้สึกของตนออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ได้ และได้ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

- ครูช่วยสรุปขั้นตอนวิธีการตามสมมติฐาน และจัดสิ่งของที่จำเป็นในการตรวจ สอบสมมติฐานให้กับเด็กทุกคน บอกวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์และข้อควรระวัง เช่น การใช้กรรไกร การใช้ค้อนทุบ

- เด็กลงมือทดสอบสมมติฐานทุกคน โดยครูเปิดโอกาสให้เด็กที่จะเลือกทำงานคนเดียวหรือทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ได้เพื่อเปิดโอกาสให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและทำงานร่วมกับคนอื่น

- ครูให้เวลาอย่างเพียงพอในการทำงานตามขั้นตอน ส่วนรายละเอียดวิธีการทำที่ไม่ได้กำหนด ครูขอให้ใช้วิธีการของเด็กเองเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดวิธีการใหม่ๆ ของตน เช่น ขั้นตอนระบุว่าจะต้องนำขนไก่มาติดกัน วิธีการติดนั้นไม่ได้ระบุไว้เด็กจะเป็นผู้คิดวิธีการของตนเอง หรือเด็กอาจจะเสนอความคิดใหม่ๆ แก่เพื่อนด้วย

- ครูคอยอำนวยความสะดวกให้เด็กทำงาน โดยลำพังตามขั้นตอนวิธีการของสมมติฐาน และภาพได้วิธีการใหม่ที่เขาคิดขึ้นมาเองขณะเดียวกันครูช่วยเด็กคอยตรวจสอบว่าได้ทำตามขั้นตอนวิธีการของสมมติฐานนั้นหรือไม่

- ระหว่างการทำงานของเด็ก ครูถ่ายภาพขั้นตอนการทำงาน บันทึกคำพูดเกี่ยวกับการทำงานของเด็กไว้เพื่อจัดทำป้ายแสดงเรื่องราวเพื่อจัดแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนวิธีการทำงานของเด็กและผลการทำงานของเด็ก

(4) ตรวจสอบผลการทดสอบสมมติฐาน

1) ตรวจสอบ

- ครูให้เด็กตรวจสอบ ผลการทำงานตามสมมติฐานว่าสามารถตอบปัญหาเบื้องต้นได้หรือไม่ เช่น ผลการทดสอบ การทำกระดาษด้วยชนไก่ เด็กทำกระดาษได้หรือไม่โดยครูขอให้เด็กเป็นผู้กำหนดวิธีการประเมินด้วยตนเองครู : เด็ก ๆ จะรู้ได้อย่างไรว่าสิ่งที่เราทำเป็นกระดาษหรือไม่

- เด็กตรวจสอบตามวิธีการของตน เช่น เด็ก : ต้องลองเขียนดูกรณีที่ผลการตรวจสอบไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

- แม้ผลการทดสอบจะไม่ให้ผลตามสมมติฐาน เช่น สมมติฐานว่ากระดาษทำมาจากชนไก่ โดยวิธีการเอามาติดกันแล้วเอากรไรตัดให้เป็นสี่เหลี่ยม แม้ผลออกมาไม่เป็นกระดาษก็ตาม แต่ครูต้องให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นทางบวก เช่น ครู : ถึงแม้จะยังไม่เป็นกระดาษ แต่ก็ป็นวิธีที่ดีวิธีหนึ่งที่คิดออกมาได้ เพื่อให้เด็กได้ประสบความสำเร็จอย่างราบรื่นถึงเหตุถึงผลว่า ทำไม และยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์จากคนอื่น

- ครูนำสมมติฐานของเด็กคนอื่น ๆ มาดำเนินการตรวจสอบตามขั้นตอนของสมมติฐาน ดังวิธีการที่กล่าวมาแล้ว โดยปกติเด็กวัยอนุบาลตั้งสมมติฐานจากความรู้เดิม และความนึกคิดของตนเอง ดังนั้นหลังจากตรวจสอบแล้วอาจจะไม่เป็นตามสมมติฐานของเด็ก ๆ ซึ่งครูมีหน้าที่ให้กำลังใจและกระตุ้นให้เด็ก ๆ แสวงหาแนวทางและความรู้เพิ่มเติมในการตอบคำถาม

2) เด็กแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

- ครูหาแหล่งความรู้ในชุมชน ที่จะช่วยเพิ่มความรู้ให้กับเด็กในการตอบปัญหา เมื่อครูพบแหล่งความรู้ดังกล่าว ครูติดต่อประสานงาน เพื่อนำเด็กไปทัศนศึกษาหรือเชิญวิทยากรมาสาธิตขั้นตอนวิธีการให้ความรู้แก่เด็ก

- ครูอภิปรายร่วมกับเด็กถึงสิ่งที่เด็กต้องการอยากรู้ แล้วเตรียมตัวเด็กในการไปทัศนศึกษา โดยกระตุ้นให้เด็กพูดถึงวิธีการทำงาน เพื่อค้นหาคำตอบของเด็กตามวิธีการของสมมติฐานที่เด็กได้ทำมา

- ครูนำเด็กไปทัศนศึกษาหรือเชิญวิทยากรมาสาธิต ให้ความรู้แก่เด็ก โดยครูเปิดโอกาสให้เด็กสังเกตอย่างใกล้ชิด กระตุ้นให้เด็กถามคำถามวิทยากร เพื่อฝึกให้สามารถถามคำถามเพื่อทำความเข้าใจได้

- ในการออกไปทัศนศึกษา ครูให้เด็กเลือกเพื่อนที่จะคอยดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3) เด็กตั้งสมมติฐานขึ้นใหม่

- หลังจากการได้รับความรู้เพิ่มเติม เด็ก ๆ ร่วมกันตั้งสมมติฐานขึ้นใหม่จากความรู้ที่ได้ ซึ่งโดยปกติแล้ว สมมติฐานนี้มักจะเป็นสมมติฐานที่เด็กทั้งกลุ่มช่วยกันตั้งขึ้นมาจากความรู้ใหม่ ครูพยายามกระตุ้นให้เด็กพูดแสดงความคิดและฝึกการยอมรับผู้อื่น

- ครูช่วยให้เด็ก ๆ ตั้งสมมติฐานในรูปของสมมติฐานที่เป็นขั้นตอน มีรายละเอียดสามารถตรวจสอบได้ แล้วดำเนินการตรวจสอบสมมติฐานนั้น

- เด็กประเมินผลการทำงานตามสมมติฐานของตน หากผลงานจากการตรวจสอบเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ครูแสดงการชื่นชม ขอให้เด็กนำผลงานแลกเปลี่ยนกับเพื่อน ๆ เล่าเรื่องเกี่ยวกับผลงาน เพื่อให้เด็กรับรู้ถึงผลสำเร็จและชื่นชมในความสามารถของตน

4) ในกรณีผลการตรวจสอบเป็นไปตามสมมติฐาน

- เมื่อเด็ก ๆ ได้พบกับความสำเร็จในการทำงาน ครูกระตุ้นให้เด็ก ๆ กำหนดประเด็นปัญหาที่อยากจะศึกษาต่อไป

- ครูสังเกตและรวบรวมความสนใจของเด็กเลือกประเด็นปัญหาร่วมกันเพื่อทำการศึกษาลุ่มลึกต่อไป ในประเด็นปัญหาใหม่ภายใต้หัวข้อโครงการเดิมครูก็ดำเนินการจัดกิจกรรมตามความสนใจของเด็กขึ้นมาใหม่ ครึ่งแล้วครึ่งเล่าตามขั้นตอนที่กล่าวมาทั้งหมด

- ในบางโครงการเมื่อเด็กได้ความรู้มาจากการศึกษาตามวิธีการ ของเขาแล้ว เด็กนำข้อความรู้เหล่านั้นมาใช้ในการเล่นสมมติ วาดภาพ ระบายสี หรือสร้างงานขึ้นมา เช่น โครงการพญานาค เด็ก ๆ ได้ข้อความรู้เกี่ยวกับลักษณะที่เป็นรายละเอียดของพญานาคจากการไปทัศนศึกษา และสนทนากับพระที่วัด แล้วเด็ก ๆ กลับมาสร้างพญานาคของเขาขึ้นมาในห้องเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน ตามความสนใจของเขา

จากสองระยะดังกล่าวครูสามารถพัฒนาการศึกษาค้นคว้าของเด็กและครูจะสังเกตเห็นว่าเด็กค่อย ๆ ลดความสนใจในเรื่องที่เกี่ยวกับหัวข้อโครงการ และหันเหความสนใจไปสู่เรื่องอื่นด้วยตัวเด็กเอง นั่นคือ เวลาที่ครูจะนำเด็กเข้าสู่ขั้นตอนรวบรวม และสรุปซึ่งเป็นขั้นตอนที่เด็กรวบรวมผลงานที่ได้ศึกษาตลอดโครงการประเมินผลงานของตน และเลือกผลงานที่จะนำเสนอให้กับบุคคลอื่นได้เห็นผลสำเร็จจากการทำงานของเขา และในขณะเดียวกันเมื่อเด็กเบนความสนใจออกจากเรื่องราวที่กำลังศึกษาอยู่ไปสู่เรื่องอื่น ก็เป็นการบอกครูถึงความสนใจของเด็กในหัวข้อโครงการใหม่ที่จะศึกษาต่อไป

ระยะที่ 3 รวบรวมสรุป

(1) เด็กสิ้นสุดความสนใจในหัวข้อโครงการ

1) ครูสังเกตจากการตั้งประเด็นคำถามของเด็กขึ้นใหม่เมื่อประเด็นที่ตั้งขึ้น หันออกไปจากหัวข้อโครงการ นั่นคือ สัญญาณที่เด็ก ๆ บอกครูว่าเด็ก ๆ หมดความสนใจในหัวข้อนั้นแล้วและเป็นสัญญาณของการสิ้นสุดโครงการนี้เพื่อก้าวไปสู่โครงการใหม่

2) ครูอธิบายกับเด็กถึงผลการทำงานตามโครงการ โดยอาศัยป้ายแสดงเรื่องราวที่แสดงให้เห็นถึงการศึกษาค้นคว้าของเด็กเพื่อตอบปัญหาที่เด็กอยากรู้ ซึ่งแสดงให้เห็นทั้งความสำเร็จและล้มเหลวในบางครั้งแต่ในที่สุดเด็ก ๆ ทุกคนก็ได้ประสบผลสำเร็จเด็ก ๆ ทุกคนมีผลงานเป็นของตน บางคนทำคนเดียว บางคนทำเป็นกลุ่ม

(2) นำเสนอผลงานโครงการ

1) เพื่อแสดงให้เห็นถึงผลสำเร็จของตนครูขอให้เด็กช่วยกันนำผลงานของเด็กจัดเป็นนิทรรศการในห้องเรียน โดยครูขอให้แสดงความคิดเห็นเพื่อหาวิธีการร่วมกันเพื่อให้เด็กได้พูดแสดงความคิดเห็นใหม่ๆ เสนอวิธีการทำงานใหม่ๆ ยอมรับฟังคนอื่น ๆ ได้

2) เมื่อได้ข้อตกลงแล้วครูและเด็ก ช่วยกันจัดนิทรรศการตามข้อตกลงนั้น

3) เด็ก ๆ เชิญคนอื่น ๆ ในโรงเรียนและผู้ปกครองมาชมนิทรรศการ เช่น ในโครงการพญานาค เด็ก ๆ ตกลงที่จะเชิญ โดยการทำการ์ดเชิญเป็นรูปพญานาค ครูขอให้เด็ก ๆ ช่วยกันทำเพื่อฝึกการทำงานร่วมกัน การยอมรับผู้อื่น มีโอกาสได้รับรู้ข้อดีและข้อด้อยของตน

4) ระหว่างที่มีผู้มาชมนิทรรศการ ครูขอให้เด็ก ๆ แบ่งหน้าที่ในการต้อนรับการอธิบาย เล่าเรื่องการทำงานให้ผู้มาชมนิทรรศการฟัง

(3) สิ้นสุดโครงการกำหนดโครงการใหม่

1) ครูและเด็ก ๆ อภิปรายว่าจะจัดเก็บนิทรรศการ และวัสดุอุปกรณ์อย่างไร ครูกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ และฝึกยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2) เด็ก ๆ ช่วยเก็บอุปกรณ์ ครูให้เวลาอย่างเพียงพอและคอยช่วยเหลือเมื่อจำเป็น เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือทำงาน ตามลำพังอย่างมุ่งมั่นตั้งใจโดยไม่ต้องมีใครคอยควบคุมจนเด็กประสบผลสำเร็จ

3) โครงการใหม่ กำหนดจากการที่ครูสังเกตความสนใจของเด็กที่หันเหออกไปจากหัวข้อโครงการเดิมครูนำเรื่องที่เด็กสนใจ มาพิจารณา เพื่อจัดกิจกรรมสำรวจความสนใจของเด็ก เมื่อพบความสนใจแล้ว และครูพิจารณาว่าเรื่องนั้นครูสามารถจัดกิจกรรมให้เด็ก มีโอกาสได้ศึกษาอย่างลุ่มลึกต่อไป ครูและเด็กร่วมกันกำหนดหัวข้อโครงการขึ้นใหม่

เงื่อนไขสำคัญ

เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในรูปแบบการเรียนการสอนนี้ คือข้อตกลงเบื้องต้นในการนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายรายละเอียดของเงื่อนไขสำคัญ มีดังต่อไปนี้

(1) การสอนแบบโครงการ เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้ร่วมกับระบบการสอนตามหลักสูตรปกติ โดยโอกาสที่ครูจะใช้รูปแบบการเรียนการสอนนี้จะเกิดขึ้นภายใต้สภาพการเรียนการสอนปกติ โดยจัดเมื่อครูสังเกตเห็นว่าเด็กมีความสนใจในเรื่องหนึ่งเรื่องใดเป็นพิเศษ และต้องการจะศึกษาเรื่องนั้นอย่างลุ่มลึกต่อไป และครูพิจารณาว่าสามารถจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็ก ๆ ศึกษาเรื่องนั้นได้รวมทั้งมีแหล่งทรัพยากรเพียงพอในการศึกษาเรื่องนั้น

(2) การจัดการเรียนการสอน มุ่งที่ความสนใจของเด็กเป็นหลักเพื่อให้เด็กมีโอกาสได้ศึกษาเรื่องที่ตนสนใจในวิธีการของเด็กๆ เอง ดังนั้น จึงไม่มีการวางแผนการสอนอย่างชัดเจนไว้ล่วงหน้าครู ผู้สอนจะคอยสังเกตจนพบความสนใจของเด็กแล้ว จึงจะสามารถร่วมกันวางแผนและกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันกับเด็กขึ้น และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของเด็ก

(3) รูปแบบการเรียนการสอนนี้เหมาะสำหรับเด็กกลุ่มเล็กๆ โดยตามทฤษฎีจำนวนเด็กที่เหมาะสมมากที่สุดคือ 7 - 9 คน เพราะจะเป็นขนาดกลุ่มที่เด็กจะสามารถมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการศึกษาอย่างลุ่มลึกขึ้นแต่อย่างไรก็ดีในทางปฏิบัติ ผู้เขียนและคุณครูคนอื่นๆ ที่เคยทำโครงการร่วมกับเด็กๆ สามารถจัดกลุ่มเด็กได้ 20 - 30 คน แต่ทั้งนี้ ครูจะต้องสามารถจัดการกับกิจกรรมการเรียนการสอนตามความสนใจของเด็กได้ โดยการแบ่งกลุ่มเด็กออกเป็นกลุ่มเล็ก แล้วทำโครงการไปกับครูที่ละกลุ่ม

(4) รูปแบบการเรียนการสอนนี้ ต้องการครูที่มีคุณลักษณะสำคัญอย่างยิ่ง คือ ต้องเป็นผู้ที่ยอมรับเด็กโดยแท้ เชื่อมั่นว่าเด็กสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยครูจะต้องแสดงบทบาท ผู้ฟังที่ดีให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความต้องการความสนใจของเด็กและจัดกิจกรรมตามความสนใจของเด็กอย่างแท้จริง ต้องไม่แสดงบทบาทของผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กไม่เป็นผู้กำหนดกิจกรรมให้เด็กทำตามความคิดของครู

(5) เวลาในการปฏิบัติกิจกรรม ตามโครงการของเด็กในแต่ละวันของการเรียนการสอนตามรูปแบบนี้ แม้จะใช้เวลาในการสอนวันละ 15 - 60 นาที แต่กำหนดเวลาดังกล่าวสามารถยืดหยุ่นได้ตามความสนใจของเด็ก รวมทั้งกำหนดเวลาในการเรียนการสอนตลอดโครงการก็จะขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็ก

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียน เซนต์โยเซฟ ท่าแร่ จังหวัดสกลนคร

ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนเซนต์โยเซฟ ท่าแร่ (เดิมชื่อ “เซนต์ยอแซฟ ท่าแร่”) ได้ก่อตั้งขึ้นเป็นครั้งที่ 2 เมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1947) พ.ศ. 2490 ในสมัยของบาทหลวงเกลาดิอูส บาเย (ได้รับแต่งตั้งเป็นมุขนายกมิสซังในเวลาต่อมา) ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสโบสถ์อัครทูตตามีคาแอล ท่าแร่ ท่านได้สานต่อแนวคิดของบาทหลวงยอแซฟกอมบรูปีเออ ที่ได้ปูพื้นฐานในด้านการศึกษามาไว้ บาทหลวงเกลาดิอูส บาเย และบาทหลวงศรีนวล ศรีวรกุล เห็นว่าเมื่อมีโรงเรียนระดับประถมแล้ว ก็ควรมีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาด้วย และแนวความคิดนี้ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากชาวบ้าน โดยมีนายฮ้อยแสง (พ่อคำที่ร่ำรวย) นายฮ้อยคำสอน

(องบ้ง) นายฮ้อยคำสิง (องเด) นายฮ้อยเลื่อง (องเลื่อย) และนายฮ้อยคำหล้า (องเงิน) ได้บริจาคทุนทรัพย์สร้างอาคารเรียน เป็นอาคารไม้ชั้นเดียวตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอาคารเรียนประถม คือ อาคารพรหมมามีคาแอล (โรงเรียนประถมศึกษาแห่งแรกที่สร้างขึ้นในท่าแร่ เมื่อปี พ.ศ. 2482 ค.ศ. 1939) โดยมีครูเตรียม เตชาเลิศ ซึ่งเป็นสามาณเฑรทดลองจากบางนกแขวกเป็นครูสอนภาษาไทยและเป็นครูใหญ่คนแรก โดยตั้งชื่อโรงเรียนว่า “โรงเรียนเซนต์ยอแซฟ” ทั้งนี้เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่บาทหลวงยอแซฟ กอมบรูรีเออ ซึ่งเป็นคนแรกที่ปูพื้นฐานการศึกษาของท่าแร่

แต่น่าเสียดายที่เปิดทำการสอนอยู่ได้ไม่นานก็ต้องปิดตัวเอง เนื่องจากในช่วงนั้นเกิดกรณีพิพาทอินโดจีนขึ้นระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีนของฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1940 (พ.ศ. 2483) เมื่อกรณีพิพาทอินโดจีนยุติลง บาทหลวงเกลาดิอูส บาเย ได้เข้ารับตำแหน่งประมุข มิสซังท่าแร่ - หนองแสง บาทหลวงศรีนวล ศรีวรกุล ได้ยื่นเปิดโรงเรียนเซนต์ยอแซฟขึ้นอีกครั้งหนึ่งเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1947 (พ.ศ. 2490) โดยจุดประสงค์เพื่อให้นักศึกษาอบรมแก่บรรดาสามาณเฑรและสามเณรีในคริสต์ศาสนาโดยเฉพาะ แต่ก็ไม่ปฏิเสธที่จะรับนักเรียนในเขตพื้นที่ใกล้เคียง

ปี ค.ศ. 1950 (พ.ศ. 2493) บาทหลวงศรีนวล ศรีวรกุล เห็นว่าอาคารเรียนหลังเดิมคับแคบลงประกอบกับมีจำนวนนักเรียนเพิ่มเติม โดยการก่อสร้างขึ้นที่ด้านหลังของโบสถ์มหาพรหมมีคาแอลติดกับถนนนิตโย (ถนนสายสกลนคร - นครพนม) พร้อมได้ขยายการศึกษาเป็นแบบสหศึกษาเปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีบาทหลวงปีโอ ไอศวรรค์ จันทรลือชัย เป็นครูใหญ่ และผู้จัดการต่อมาได้พัฒนาโรงเรียนจนเจริญก้าวหน้าเป็นที่ยอมรับของนักเรียนและผู้ปกครองในจังหวัดใกล้เคียง

ปี ค.ศ. 1957 (พ.ศ. 2500) ทางราชการได้ให้กองรับรองวิทยฐานะโรงเรียนเซนต์ยอแซฟ เทียบเท่าโรงเรียนรัฐบาล และนับเป็นโรงเรียนเอกชนแห่งแรกในจังหวัดสกลนครที่ได้รับรองวิทยฐานะและขยายการศึกษาจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ปี ค.ศ. 1957 (พ.ศ. 2516) สมัยบาทหลวงเกี้ยน เสมอพิทักษ์ ดำรงตำแหน่งประมุข มิสซัง ท่าแร่ หนองแสง และบาทหลวงคายน์ แสนพลอ่อน เป็นผู้จัดการและครูใหญ่ของโรงเรียน ได้ดำริให้ยุบรวมโรงเรียนวรรณกรรมพิทยาคาร (บ้านเนรพาติมาในปัจจุบัน) และโรงเรียนเซนต์ยอแซฟเข้าด้วยกัน เนื่องจากท่านเห็นว่าโรงเรียนราษฎร์ในประเทศไทยกำลังอยู่ในสภาพที่อ่อนแออีกทั้งจำนวนนักเรียนของโรงเรียนเซนต์ยอแซฟก็ลดจำนวนลง และเพื่อต้องการผนึกกำลังครูให้เข้มแข็งเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยให้บรรดาสามาณเฑร สามเณรี เรียนร่วมกันกับนักเรียนทั่วไป แต่ปรากฏว่าการทดลองนี้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ปี ค.ศ. 1980 (พ.ศ. 2523) ทางมิสซังได้ย้ายโรงเรียนเซนต์ยอแซฟ ทั้งแผนกมัธยมศึกษาและมัธยมหญิงไปไว้ด้วยกัน โดยการสร้างอาคารเรียนหลังใหม่ในที่ดินที่อยู่หลังบ้านเนรพาติมา ติดกับหนองหารในเนื้อที่ประมาณ 16 ไร่ โดยมีบาทหลวงนิยุติ ศรีอ่อน เป็นผู้จัดการและครูใหญ่ รวมทั้งเป็นผู้รับใบอนุญาตขอจัดตั้งโรงเรียนด้วย (ใบอนุญาต ร. 2 เลขที่ 33/2523)

ปี ค.ศ. 1994 (พ.ศ. 2537) อัครสังฆมณฑลท่าแร่ - หองแส ได้มอบโรงเรียนเซนต์ยอแซฟ ให้ภคินีคณะเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร เข้ามาบริหารงานแทนคณะบาทหลวงของอัครสังฆมณฑล โดยมีเซอร์สแตลลาวัลภา นิลเขต เป็นผู้จัดการและครูใหญ่คนแรก ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมการศึกษาคณะเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร

ปี ค.ศ. 1995 (พ.ศ. 2538) ทางภคินีคณะเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ได้ก่อสร้างอาคารเรียน หลังใหม่เพื่อทดแทนอาคารเรียนหลังเดิมที่ชำรุดทรุดโทรมโดยให้ชื่อว่า "อาคารอุปถัมภ์" เพื่อเป็นการเทิดเกียรติคุณพระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริโสภาประภวดี ซึ่งเป็นองค์ประธานของ มูลนิธิอุปถัมภ์

ปี ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2542) เซอร์สแตลลาวัลภา นิลเขต ซึ่งเป็นผู้จัดการและครูใหญ่ ได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนจาก "โรงเรียนเซนต์ยอแซฟ ท่าแร่" มาเป็น 'โรงเรียนเซนต์โยเซฟ ท่าแร่' เพื่อให้สอดคล้องกับโรงเรียนในเครือเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร และตามชื่อเดิมของโรงเรียนใน โบร่ำรองวิทยฐานะ และเปลี่ยนสีธงประจำโรงเรียนจาก 'สีเหลือง - แดง' มาเป็น 'สีเทา - แดง'

ปี ค.ศ. 2001 - 2003 (พ.ศ. 2543 - 2545) เซอร์มารี - โนแอล สายอรุณ ผิวเกลี้ยง เป็นผู้จัดการ - ครูใหญ่ได้จัดทำธรรมนูญโรงเรียนฉบับแรก และพัฒนางานด้านหลักสูตรสถานศึกษา งานวิชาการด้านต่าง ๆ ส่งผลให้โรงเรียนได้รับการประกันคุณภาพการศึกษาและได้รับรางวัล พระราชทานระดับมัธยมศึกษาขนาดกลางปีการศึกษา 2545

ปัจจุบันโรงเรียนเซนต์โยเซฟ ท่าแร่เป็นโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญ สังกัดสำนักงาน บริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่เลขที่ 31 ถนน สกลนคร - นครพนม ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร มีเนื้อที่ 35 ไร่ เปิดสอนตั้งแต่ ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

นักเรียนทั้งประจำและไป - กลับ บริหารงานโดยภคินีคณะเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ในรูปของมูลนิธิส่งเสริมการศึกษาโดยมีนางสาวนิภา กิจเจริญ เป็นผู้รับใบอนุญาต นางสาวสมล ไม้ทอง เป็นผู้จัดการและนางสาวสุเพ็ญ ตรีว่าอุดม เป็นครูใหญ่ มีบุคลากรครูทั้งหมด 69 คน ปฏิบัติการสอน 59 คน สนับสนุนการสอน 10 คน มีนักเรียนทั้งหมด 1,416 คน ระดับอนุบาล 219 คน ระดับประถมศึกษา 546 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 410 คน และระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย 220 คน และพนักงาน 16 คน

ความเป็นมาทางด้านวิชาการ

ในอดีตโรงเรียนจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่โรงเรียนเป็นผู้วางแผน เพื่อให้สอดคล้อง กับชั้นประถมศึกษา โดยมุ่งส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาเป็นหลัก และมีการปรับเปลี่ยนให้ ถูกต้องตามหลักการของการจัดการศึกษาระดับอนุบาล เริ่มปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้โดย ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษา 2542 และคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี) มาเป็นกรอบในการจัดการศึกษาของโรงเรียนภายใต้

ปรัชญา เป้าหมาย และธรรมเนียมของโรงเรียน โดยมุ่งเน้นการอบรมเลี้ยงดูบนพื้นฐานของความ รักและความเข้าใจ ความอบอุ่น ครอบคลุมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และ สติปัญญาให้เป็นไปอย่างสมดุลและต่อเนื่อง พร้อมกับการจัดประสบการณ์ตรงในรูปแบบต่างๆ อย่างหลากหลาย ตามความสามารถของแต่ละคน ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้และมีความสุข กับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน โดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างบ้าน และเพื่อพัฒนานักเรียนให้ เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณค่าของสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขพร้อมทั้งได้นำ แนวคิดตามนวัตกรรมการสอนแบบโครงการ (Project Approach) มาปรับใช้ในการจัดการเรียน การสอนระดับก่อนประถมศึกษาภายใต้บริบทของโรงเรียนรวมทั้งเน้นคุณธรรมจริยธรรม ตาม ปรัชญาการศึกษาคาทอลิก

ด้านการจัดการเรียนรู้

ปัจจุบัน โรงเรียนเซนต์โยเซฟ ท่าแร่ สกลนคร ได้ดำเนินการบริหารจัดการเรียน การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมการด้านการจัด กิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ด้านการใช้สื่ออุปกรณ์ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และด้านผลสัมฤทธิ์ / คุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน ดังนั้น จัดการเรียนรู้สำหรับเด็กระดับก่อนประถม ศึกษาของโรงเรียนจึงจัดในรูปของการบูรณาการ โดยผ่านการเล่นเพื่อให้ได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ โดยเน้นการจัดกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้งกิจกรรมเกม การศึกษา และส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และ สติปัญญา กิจกรรมที่ได้จัดแต่ละวันได้คำนึงถึงเนื้อหา แนวคิด และประสบการณ์สำคัญที่เด็กได้รับ ในการจัดกิจกรรมต่างๆ นั้น เน้นถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เด็กมีโอกาสเลือกและตัดสินใจ ทำตามความสนใจที่จัดให้ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน รวมทั้งยังได้เชิญผู้ปกครองที่มีความ สามารถมาเป็นวิทยากรให้ความรู้ และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้กับเด็กเพื่อให้เด็กสามารถนำ ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน ครูมีวิธีดำเนินการดังนี้ คือ

1. จัดทำแผนการจัดประสบการณ์ โดยยึดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรผลของ การวิเคราะห์หลักสูตร และกำหนดการจัดประสบการณ์ โครงการสอน ในการจัดทำแผนการจัด ประสบการณ์ใน แต่ละระดับชั้น เป็นไปตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
2. ระดมความคิดเห็นจากนักเรียน ครูนำหัวเรื่องที่เลือกมาระดมความคิดเห็นจาก เด็กเกี่ยวกับหัวเรื่องที่เด็กเลือก เพื่อให้ทราบถึงประสบการณ์เดิมของเด็ก และครูเป็นผู้เพิ่ม ประสบการณ์ใหม่ให้แก่เด็ก

3. จัดกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ตามตารางกิจกรรมประจำวัน ได้แก่ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมเกมการศึกษา และการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ ประกอบด้วย จุดประสงค์เนื้อหา กิจกรรม สื่อ การประเมินผล และบันทึกหลังสอน

สรุป ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนนอกจากจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้แล้ว โรงเรียนได้จัดกิจกรรมการสอนแบบโครงการ (Project Approach) เข้ามาใช้ในการสอน โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้เสนอแนะเรื่องที่สนใจเรียนรู้ร่วมกัน คุณครูเป็นผู้ที่จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและกระบวนการคิด ส่งเสริมให้เด็กได้ศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่างๆ และนำเสนอสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้ ทำให้เด็กกล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น รู้จักคิดและแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

มณฑิกา สุจริตกุล (2540 : 107) ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษาในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองโดยภาพรวมทั้งหมด 4 ด้าน คือ 1) แนวการจัดประสบการณ์ ผู้ปกครองคาดหวังให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา 2) พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของครูและพี่เลี้ยง คาดหวังให้มีความรักเด็กและให้ความอบอุ่นแก่เด็ก 3) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน คาดหวังให้อาคารสถานที่สวยงาม สะอาด ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย 4) ความสัมพันธ์กับชุมชนและบริการอื่นๆ คาดหวังที่จะให้มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน และต้องการให้โรงเรียนจัดบริการรถรับ - ส่งเอง

วาม ดุลยากร (2540 : 98) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับอนุบาลต่อการจัดการเรียนการสอนที่พึงประสงค์ : กรณีศึกษาโรงเรียนบรรจงรัตน์ จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการดำเนินการจัดการเรียนการสอน ควรเน้นการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยต้องการให้เน้นวิชาการในระดับอนุบาลปีที่ 3 เพื่อเตรียมขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และควรมีการสอนคอมพิวเตอร์สำหรับเด็กอนุบาล คุณลักษณะของนักเรียนของโรงเรียนทุกด้านเน้นครูอนุบาลต้องจบสาขาเอกอนุบาลโดยเฉพาะครูอนุบาลควรมีเมตตากรุณาและรักเด็ก ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ควรมีการประชุมพบปะผู้ปกครองให้มากขึ้น และสภาพห้องเรียนมีแสงสว่างมากเพียงพอ การถ่ายเทอากาศดี มีลมพัดผ่าน สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเน้นความปลอดภัย สะอาด และมีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้

วิชชุดา งานปลอด (2540 : 148) ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาในระดับอนุบาล โดย 1) ด้านการจัดประสบการณ์ และกิจกรรมการเรียนการสอน คาดหวังให้เน้นการเตรียมความพร้อม เพื่อการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา โดยเสริมให้กล้าแสดงออก และมีทักษะในการติดต่อกับผู้อื่น การให้การบ้านควรให้ทุกวัน เป็นการคิดตัวเลข คิดพยัญชนะ เสริมทักษะทางคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ เน้นคุณธรรมด้านความขยันหมั่นเพียร 2) ด้านครูผู้สอนคาดหวังให้ครูเอาใจใส่ต่อเด็ก มีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา พัฒนาการเด็ก กรณีที่เด็กมีปัญหาด้านการเรียน ครูควรเชิญผู้ปกครองมาพบเพื่อหาแนวทางช่วยเหลือนักเรียน ระดับการศึกษาของครูไม่จำเป็นต้องสาขานุบาล แต่มีความสามารถสอนได้หรือผ่านการอบรมด้านอนุบาล และเมื่อเด็กเลื่อนชั้นควรให้ครูคนใหม่ประจำชั้น 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน คาดหวังให้ใช้สื่อประเภทเสริมความพร้อมทางคณิตศาสตร์และกิจกรรมอื่น โรงเรียนควรจัดหาสื่อเองมากกว่าที่ผู้ปกครองช่วยเหลือ 4) ด้านการจัดสภาพแวดล้อม คาดหวังให้มีห้องเรียนที่สะอาดถูกสุขลักษณะ อากาศถ่ายเทสะดวก มีเครื่องเล่นสนามไว้ในที่ที่เหมาะสม 5) ด้านการอำนวยความสะดวกและบริการอื่นๆ คาดหวังให้มีการจัดบริการอาหารว่างและอาหารกลางวันให้ถูกต้อง ตามหลักโภชนาการอาคารเรียนอนุบาลควรเป็นเอกเทศ แยกจากอาคารอื่น โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมชมกิจกรรมของนักเรียน 6) ด้านการประเมินผลความคาดหวังให้ทำการประเมินผลเดือนละครั้ง โดยใช้วิธีการตรวจผลงานเด็กและการสังเกตและนำเอาผลการประเมินไปพัฒนาเด็กให้ดีขึ้น

พิชญา ลิ้มเกียรติไพรัตน์ (2542 : 124) ทศนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลอรณิชา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ปกครองส่วนใหญ่ทุกประเภทของการจำแนกมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน ควรเป็นการเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ควบคู่กับการสอนอ่านออก เขียนได้ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจัดเพื่อส่งเสริมให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย สื่อที่โรงเรียนจัดสอนผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นว่าเหมาะสมดีแล้ว ด้านการติดตามประเมินพัฒนาการเด็ก ผู้ปกครองส่วนใหญ่ทุกประเภทของการจำแนกเห็นว่า วิธีการประเมินพัฒนาการเด็กด้วยการสังเกต สันทนา สะสมผลงาน (Portfolio) และการทดสอบด้วยวาจามากกว่าการประเมินด้วยแบบฝึกหัด ด้านบุคลากรต่อการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบอยู่ในระดับดี ด้านความปลอดภัยโรงเรียนจัด ครูเวรประตู ครูเวรสนาม จัดได้เหมาะสม ด้านอาคารสถานที่ที่มีความแข็งแรง อากาศถ่ายเทและแสงสว่างเพียงพอ การปรับปรุงโรงเรียนผู้ปกครองทุกประเภทของการจำแนกส่วนใหญ่เห็นว่าควรปรับปรุงเครื่องเล่นสนาม 2) แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกโรงเรียน ผู้ปกครองส่วนใหญ่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลอรณิชา เพราะโรงเรียนใกล้บ้าน เป็นอันดับหนึ่งรองลงมาคือ มีสระว่ายน้ำในโรงเรียน 3) แต่ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ ผู้ปกครองส่วนใหญ่เปลี่ยนแนวคิดโดยเลือกโรงเรียนที่มีค่าเทอมเหมาะสมกับรายได้ของผู้ปกครองเป็นอันดับหนึ่ง ส่วน

โรงเรียนใกล้บ้านเป็นอันดับสอง นอกจากนี้ยังเห็นว่าไม่ควรเปิดสอนดนตรีสากลในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ 4) ลักษณะที่อยู่อาศัยของผู้ปกครอง ส่วนใหญ่เป็นบ้านของตนเอง และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ห่างจากโรงเรียนไม่เกิน 3 กิโลเมตร

นรินทร์ เลาะวิธิ (2543 : 95) ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดโรงเรียนอนุบาลเอกชนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นดังนี้ 1) ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน โรงเรียนควรจัดหลักสูตรในลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่นักเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมให้มีพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข รวมทั้งผนวกคุณธรรม จริยธรรม ให้ผสมกลมกลืน ทั้งนี้นักเรียนควรจะเป็นผู้เลือกกิจกรรม จากสิ่งที่ครูได้เตรียมมาโดยครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ และดำเนินการเรียนการสอน ซึ่งเนื้อหาที่เรียนควรจะต้องเกี่ยวกับตัวนักเรียน และในการจัดกิจกรรมควรเน้นกิจกรรมสร้างสรรค์ ด้านการวาดภาพและงานศิลปะ ครูควรรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนโดยจัดทำแฟ้มรายบุคคล 2) ด้านบุคลากร ครูควรมีวุฒิปริญญาตรีทางการศึกษาด้านวิชาครูอนุบาลและมีความเมตตา ครูควรได้ภาษาถูกต้องทั้งการพูด การเขียน และใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย 3) ด้านอาคารสถานที่ โรงเรียนควรจัดห้องเรียนให้มีพื้นที่กว้าง เหมาะกับการทำกิจกรรมจัดมุมอ่านและเขียน มีสนามหญ้าออกกำลังกายกลางแจ้ง 4) ด้านบริหารโรงเรียนควรจัดบริการน้ำดื่มที่สะอาด และการตรวจสุขภาพนักเรียน ให้ความรู้และให้ความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

งานวิจัยต่างประเทศ

ปีเตอร์ (Peter. 1978 : 38) ได้ศึกษาวิจัยถึงพัฒนาการของเด็กแรกเริ่มในประเทศเปรู ผลการวิจัยพบว่า การให้การศึกษาแก่เด็กเล็กไม่ค่อยได้ผลเต็มที่นัก เนื่องจากหลักสูตรไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลไว้ด้วย กลยุทธ์ที่ดีในการสอนเด็กก็คือ ต้องรู้วัฒนธรรมชาติของเด็กวัยนี้ต้องการอะไร ประสพการณ์ที่ได้มาที่บ้านของแต่ละคนมีอะไรบ้าง การให้การศึกษาแก่เด็กเล็กจึงสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราเซีย (Garcia. 1986 : 47) ได้ศึกษาเพื่อเสนอความคิดเห็นในการวางแผนการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กอนุบาลเปอร์โตริโก ผลของการวิจัยครั้งนี้ได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ คือ

1. ด้านหลักสูตร ควรสอนให้เด็กทราบถึงวัฒนธรรม และภูมิใจในการเป็นพลเมืองของประเทศตนเอง และควรจัดให้เด็กมีกิจกรรมและประสบการณ์
2. ด้านการเรียนการสอนครู ควรเป็นผู้แนะนำวิธีปฏิบัติในการเรียนและมีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความเข้าใจของเด็กครูควรเป็นผู้มีวุฒิทางการสอนอนุบาลโดยเฉพาะ
3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ควรมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

สรุป จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความพึงพอใจย่อมขึ้นอยู่กับการตั้งใจและความสามารถของบุคคล ทฤษฎีการจูงใจที่สำคัญมีหลายวิธี เช่น ทฤษฎี 2 องค์ประกอบของ เฮิร์เบอร์ก คูเปอร์ และมาสโลว์ และปัจจัยที่ทำให้ผู้ปกครองนักเรียนระดับก่อนประถม

ศึกษา เกิดความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นประกอบด้วย ครูผู้สอนควรเป็นผู้ที่มีวุฒิทางการสอนอนุบาลมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก เอาใจใส่ ต่อเด็ก เพื่อพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา คาดหวังให้ เน้นการเตรียมความพร้อม เพื่อการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา โดยเสริมการกล้าแสดงออก และมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ควร มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และแจ้ง ข่าวสารเกี่ยวกับพัฒนาการของผู้เรียนให้ผู้ปกครองได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ถ้าโรงเรียน สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่สนองต่อความต้องการของผู้ปกครองได้ ก็จะทำให้โรงเรียน ได้รับความพึงพอใจและเกิดความไว้วางใจจากผู้ปกครองและชุมชน